

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

College van Gedeputeerde Staten van Overijssel
Postbus 10078
8000 GB Zwolle

**Directoraat-generaal
Regieorganisatie Transitie
Landelijke Gebied**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6011 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/Inv

Datum 24 oktober 2023
Betreft Terugkoppeling tussentijds beeld met bevindingen uit de integrale
beoordeling van uw gebiedsprogramma en eerste maatregelpakketten

Ons kenmerk
DGRTLK / 37815968

Uw kenmerk

Geacht college van Gedeputeerde Staten,

Bijlage(n)
2

Graag bedank ik u voor het ontwerp PPLG (Provinciaal Programma Landelijk Gebied) Overijssel, inclusief voorgestelde maatregelpakketten. We zijn zeer te spreken over het niveau van uitwerking van het ontwerp PPLG Overijssel en de maatregelpakketten. Wij waarderen de vele inspanningen van alle betrokken collega's bij de provincie, gemeenten en waterschappen, die hebben geleid tot deze versie van uw PPLG. Dit heeft de minister voor Natuur en Stikstof ook benadrukt in haar gesprek met gedeputeerde Maurits van Martels op 12 september 2023. Deze brief heeft als doel een tussentijds beeld met bevindingen uit de integrale beoordeling door het Rijk van uw gebiedsprogramma en uw eerste maatregelpakketten met u te delen. Het betreft dus geen toezegging voor middelen. Zie hiervoor verder de toelichting in deze brief bij het onderdeel 'Vervolgproces: hoe verder?'.

Met uw Provinciaal Programma Landelijk Gebied¹ en het aanstaande Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) worden belangrijke stappen gezet in de ontwikkeling van het landelijk gebied in Overijssel. Komende jaren zullen we als provincie en Rijk met bewoners, ondernemers en andere partners samen blijven werken aan de transitie van het landelijk gebied in Overijssel.

Het in ontwikkeling zijnde NPLG, uw PPLG en de eerste maatregelpakketten vormen daarvoor de basis. Het is van belang voortgang te houden in de uitvoering; de Kaderrichtlijn Water dient in 2027 te zijn uitgevoerd, het bereiken van het klimaatdoel in 2030, het herstel van de natuur is urgent en ook de toestemmingsverlening voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen dient door te gaan. Om die reden ontwikkelen we het PPLG en NPLG stapsgewijs en starten we waar mogelijk met wat nu al kan, op basis van wat we nu weten en overzien. Dit is het begin van een meerjarig voortrollend programma. Hierbij zullen we nieuwe inzichten en ontwikkelingen in uw provincie en bij het Rijk betrekken en zo nodig integreren in ieders aanpak; provinciale en

¹ Op 29 juni 2023 heeft u uw ontwerp PPLG Overijssel en eerste maatregelpakketten aangeleverd. Op 6 juli 2023 resp. 13 juli 2023 heeft de warme overdracht en interviewronde plaatsgevonden.

rijksmaatregelen zorgen immers gezamenlijk voor doelbereik op het gebied van natuur, stikstof, water en klimaat.

Ons kenmerk
DGRTLK / 37815968

Tussentijds beeld met bevindingen uit de integrale beoordeling

Het Rijk heeft in een samenwerking tussen de ministeries van BZK, IenW en LNV een tussentijds beeld gevormd van uw ontwerp PPLG en de eerste maatregelpakketten. Het PPLG en maatregelpakketten worden aan de hand van de bij u bekende Handreiking Gebiedsprogramma's resp. de Spelregels Meerjarenprogramma Transitie Landelijk Gebied bekeken en beoordeeld. De onafhankelijke kennisinstellingen zijn gevraagd een ex ante evaluatie uit te voeren op de PPLG's (PBL, WUR, RIVM en Deltares) en de eerste maatregelpakketten (WECR en Deltares). Wanneer deze ex ante evaluatie beschikbaar is, zal ik u die doen toekomen.² Op grond van de inzichten uit de door u gestarte gebiedsprocessen, de verdere uitwerking van uw PPLG, ons tussentijds beeld, onze reactie op uw vragen aan het Rijk en de inzichten van de kennisinstellingen, vraag ik u uw PPLG en eerste maatregelpakketten verder in concreetheid uit te werken.

Het uiteindelijke oordeel volgt op de nieuwe versie van uw PPLG en maatregelpakketten, die wij u verzoeken volgend jaar aan te leveren. Vooralsnog vragen wij u een verbeterde versie van uw PPLG in te dienen in de periode 15 augustus t/m 30 september 2024; op een later moment ontvangt u hierover nadere informatie. Voor die maatregelpakketten waar u in 2024 mee wenst te starten wordt u verzocht de nieuwe, aangepaste versie in te dienen in de periode vanaf 15 januari t/m 1 maart 2024.

Samenvattend ligt er met dit ontwerp-PPLG een zeer stevige basis om de NPLG-opgaven voor natuur, stikstof, water en klimaat in Overijssel op te pakken in en met gebieden en gebiedspartners. U heeft intensief samengewerkt met gebiedspartners en ambitie dit te vervolgen. Dit wordt erg gewaardeerd. Daarnaast hebben wij zeer veel waardering voor uw integrale aanpak. Bovenop het integrale NPLG benadrukt u het perspectief voor de landbouw en sociaaleconomische kwaliteit. Dit accent vergroot draagvlak en uitvoerbaarheid. Terwijl het ontwerp PPLG alle NPLG-doelen benoemt, vragen sommige doelen nadere uitwerking. Het doelbereik is nog niet te beoordelen. Dit komt enerzijds omdat enkele van de sporen zwaar leunen op nog door het Rijk te nemen beslissingen en uitwerkingen, en omdat de opgaveverdeling over de gebieden nog verder plaats moet vinden. Anderzijds omdat u ervoor kiest in bottom-up gebiedsprocessen maatregelen verder uit te werken, waardoor de toets vanuit de handreiking op doelbereik op dit moment nog niet mogelijk is. Tegelijkertijd probeert u sturingsmomenten in de gebiedsprocessen in te bouwen, zowel in tijdspad, als in op te leveren producten. We herkennen de spanning in het maken van structurerende keuzes aan de voorkant, versus het vormgeven van een

² Onlangs heeft de Ecologische Autoriteit kenbaar gemaakt dat sprake is van gebrek aan personele capaciteit van zowel ecologisch deskundigen als werkgroepsecretarissen. Dit betekent dat zij eerst onverkort doorwerkt aan de toetsing van de natuurdoelanalyses, en aansluitend aan de slag gaat met gebiedsprogramma's. Wanneer de Ecologische autoriteit kan starten met toetsing van gebiedsprogramma's is nog niet bekend, en dit zal naar verwachting op zijn vroegst in Q2-2024 kunnen starten.

bottom-up gebiedsproces. Het inbouwen van de sturingsmomenten zien we als een pragmatische manier om toch regie op het proces te houden en te sturen op voortgang. Tenslotte denkt u na over juridische instrumenten in prioritaire gebieden. Dit vraagt nog een nadere concretisering, maar spreekt in de opzet aan. Concluderend zijn wij onder de indruk van het gebiedsprogramma dat u heeft aangeleverd en moedigen u aan zo door te gaan.

Dit tussentijds beeld met bevindingen uit de integrale beoordeling van uw ontwerp PPLG bevat zowel positieve punten als punten die nadere keuzes, koers, verdere uitwerking of concretisering behoeven. Voor een uitgebreider beeld verwijs ik naar de bijgevoegde bevindingen. Het tussentijdse beeld gaat in op voorwaarden en aanbevelingen die er het meest uit springen voor deze versie van het PPLG, inclusief eerste maatregelpakketten. Dat laat onverlet dat een volgende versie van het provinciale programma uiteindelijk aan alle voorwaarden tegemoet zal moeten komen, zoals deze in de dan geldende Handreiking geformuleerd staan.

Uit de NDA's blijkt dat in veel Natura 2000-gebieden daadwerkelijk verslechtering heeft plaatsgevonden. Dat is in strijd met het verbod uit de Habitatrichtlijn. Ook kon verslechtering dikwijls niet worden uitgesloten wegens gebrek aan informatie of verwachte verslechtering in de toekomst. De verslechtering is vaak het gevolg van verschillende drukfactoren zoals stikstof en verdroging. Het is van belang dat de provincies, waar dit mogelijk is, direct stappen ondernemen om die verslechtering terug te dringen, als dat nog niet in gang is gezet.

Uw ontwerp PPLG geeft een beeld van de door u gewenste ontwikkeling in het landelijk gebied in Overijssel. Om te zorgen dat uw PPLG een positief of gedeeltelijk positief integraal oordeel kan ontvangen bij de uiteindelijke en definitieve beoordeling van de in 2024 in te dienen versie van uw gebiedsprogramma, zal dit ontwerp PPLG op een aantal punten verder moeten worden uitgewerkt of worden aangepast. In het bijgevoegde tussentijdsbeeld met bevindingen uit de integrale beoordeling zijn deze punten aangegeven.

U heeft drie uitgewerkte maatregelpakketten ingediend. We begrijpen en delen het belang om snel in gebieden aan de gang te gaan met het realiseren van de NPLG doelen. Een deel van de voorgestelde maatregelen zijn daarvoor een goede eerste aanzet, bijvoorbeeld de maatregelen voor gebiedsprocessen rondom N2000-gebieden en beekdalen, en voor een brede integrale aanpak. Het is daarbij belangrijk om binnen deze pakketten aan te geven welke maatregelen helpen om verslechtering te voorkomen. Bovendien moet er een nadere toelichting komen op het doelbereik van de maatregelen. In het tussentijds beeld en de ambtelijke gesprekken die zijn gevoerd, zijn tenslotte diverse andere uitwerkingspunten naar voren gekomen. Graag blijven we hierover met u in gesprek.

In 2024 voortzetten van de uitvoering

Het is belangrijk dat we ondanks de demissionaire status van het kabinet vaart houden in de gebiedsprocessen. Dit wordt ook ondersteund door de Tweede Kamer, medeoverheden en maatschappelijke partners. Ook de dagvaarding van Greenpeace³ is een extra reden om niet stil te gaan zitten en dus voortvarend door te pakken. Daarom is het kabinet voornemens om in 2024, nadat de kennisinstellingen een positief advies hebben uitgebracht, middels een Nota van Wijziging middelen op de LNV-begroting te reserveren voor eerste maatregelpakketten, zodat daar al in 2024 mee gestart kan worden. Op voorwaarde dat de Kamer deze begrotingswijziging vaststelt, is het mogelijk in 2024 de uitvoering op te pakken dan wel voort te zetten. Zoals eerder aangegeven zal het hier gaan om no-regret maatregelen: maatregelen waarvan duidelijk is dat ze bijdragen aan het doelbereik van de NPLG doelen en die geen risico op lock-in effecten hebben.

Voor de toekenning van middelen voor 2024 vragen wij u commitment te geven op een verbeteringslag van uw gebiedsprogramma. Daarom vraagt het Rijk dat uw provincie in de volgende versie van uw gebiedsprogramma:

- Zich committeert aan alle geregionaliseerde NPLG-doelen voor natuur, stikstof, water en klimaat welke het kabinet voornemens is om op te nemen in het ontwerp-NPLG.
- Uitwerking geeft aan de structurerende keuzes rond overgangsgebieden Natura2000 en voor zover van toepassing in uw provincie beekdalen en peilopzet veenweidegebieden.
- Globale keuzes maakt over de ontwikkelrichting van de landbouw in verschillende gebieden; mede op basis van een beter uitgewerkte analyse van het water/bodemsysteem voor het hele landelijk gebied.
- De noodzakelijke ruimtelijke afwegingen maakt en het ruimtebeslag inzichtelijk maakt dat samenhangt met realisatie VHR-doelen 2030, NNN en bossenstrategie.
- Verdere acties concretiseert en opneemt die op grond van de natuurdoelanalyses nodig zijn om verslechtering tegen te gaan.

Ervan uitgaande dat uw provincie dit commitment geeft, wil de Minister voor Natuur en Stikstof in 2024 eerste maatregelpakketten kunnen honoreren. U wordt op korte termijn geïnformeerd hoe dit commitment vorm te geven.

Het maken van een ruimtelijke doorvertaling van de structurerende keuzes en maatregelen in samenhang met de gebiedsprocessen: u wordt gevraagd om in het gebiedsprogramma duidelijker aan te geven wat waar gaat gebeuren en wanneer. Daarbij heeft het Rijk er begrip voor dat, ook vanwege de gewenste interactie met gebiedspartijen, niet alles in één keer duidelijk kan zijn. Wel wordt u gevraagd om bij de start van de uitvoering van uw gebiedsprogramma de sturende uitgangspunten helder te hebben gemaakt. Daarbij kunt u beschrijven hoe u gefaseerd en dus meerjarig inzicht wil geven in hoe de ruimtelijke doorvertaling gemaakt kan worden. Bij het in kaart brengen van de verdere uitwerkingen voor

³ Zie voor meer informatie over de dagvaarding: [2023-07-11-Dagvaarding-Greenpeace-stikstof-def.pdf \(rechtspraak.nl\)](#)

de natuur-, water- en klimaatopgaven moet in beeld gebracht worden wat nodig is, zodat partijen daar in de verdere samenwerking volgende stappen op kunnen zetten. De (structurerende) keuzes die binnen het PPLG nodig zijn, moeten ook passen binnen het Ruimtelijk Voorstel dat u in het kader van NOVEX aan het afronden bent. Conform het provinciaal startpakket fysieke leefomgeving worden structurerende keuzes opgenomen in het ruimtelijk arrangement met de afspraak om deze te verwerken in de nieuwe Nota Ruimte en in de provinciale Omgevingsvisie. NOVEX is een cyclisch proces, (structurerende) keuzes die nu of de komende periode nog niet duidelijk zijn, worden in een volgende NOVEX cyclus meegenomen.

Vraag en voorwaarden vanuit provincie aan het Rijk

De transitie van het landelijk gebied vraagt richting en randvoorwaarden vanuit het Rijk. Vanuit meerdere provincies is aangegeven welke randvoorwaarden zij nodig hebben voor de verdere doorontwikkeling van hun PPLG. Dit geldt ook voor Overijssel. Waar mogelijk werken wij aan deze randvoorwaarden en bekijken wij samen met u hoe wij omgaan met de situatie waarin dit (nog) niet mogelijk is. Wegens de demissionaire status van het kabinet is het helaas niet mogelijk om op dit moment in de tijd op alle punten uitwerking te geven en voldoende concreet te worden. In de bijlage van deze brief is een overzicht gegeven van de meest voorkomende vragen en randvoorwaarden die provincies aan het Rijk hebben gesteld in het kader van de doorontwikkeling van hun PPLG. Hierin wordt ook ingegaan op de door u in uw ontwerp PPLG en aanbiedingsbrief genoemde vragen en voorwaarden inzake de problematiek PAS-melders, aanpak piekbelasting, perspectief voor de landbouw, middelen voor ecosysteemdiensten, taakstellende opgaven en generieke normen.

Daarnaast heeft u nog enkele voorwaarden meegegeven. In grote lijnen gaan deze over de beschikbaarheid en aankoop van gronden en bedrijven, het beschikbaar juridisch instrumentarium, en financiële middelen voor een leefbaar platteland. U heeft aangegeven middelen nodig te hebben voor de aankoop van bedrijven en gronden en tevens regie te willen voeren middels het provinciaal grondbedrijf. Voor aankoop (beëindigen) van bedrijven staan twee nationale regelingen open: Lbv-plus en Lbv.⁴ Wanneer agrarische bedrijven meedoen aan een van deze regelingen of vrijwillig stoppen kan, in aanvulling op de provinciale grondbank, de Nationale Grondbank ingezet worden om de gronden aan te kopen. De Nationale Grondbank is primair bedoeld als faciliteit voor de provincies, dus ook voor Overijssel. Als regisseur van de gebiedsprocessen geeft u aan welke vastgoedaankopen nodig of behulpzaam zijn. We vinden een goede afstemming tussen de provincies en de Nationale Grondbank belangrijk. Hiertoe zijn met Overijssel de eerste ambtelijke gesprekken gestart. Bovendien onderstreept u het belang van duidelijkheid over de onontkoombaarheid van internationale opgaven. In de reactiebrief van 4 april op uw eerste versie van het PPLG, van de minister voor Natuur en Stikstof aan uw College, is hier uitgebreid op ingegaan. De transitie van het landelijk gebied vergt een samenhangende aanpak, die meerdere beleidsterreinen omvat, die van alle bestuurslagen inzet vraagt en waarbij diverse

⁴ Zie voor meer informatie [de website van aanpak piekbelasting](#) of de kamerbrief "Voortgang aanpak piekbelasting" van 12 juni 2023.

soorten instrumenten (financieel, juridisch (publiekrechtelijk (algemene regels en vergunningen), privaatrechtelijk (pachtbeleid), en feitelijke handelingen (ingrepen in natuur en water)) ingezet zullen moeten worden. Tenslotte benadrukt u in het ontwerp PPLG het belang van sociaal economische kwaliteit als integraal onderdeel in de aanpak. In dit kader vraagt u tevens om een rijksbijdrage aan een revoluerend fonds voor een leefbaar platteland. Hoewel het Transitiefonds geen ruimte biedt voor de financiering van sociaaleconomische maatregelen, begrijpen wij dat de sociaaleconomische kwaliteit van het platteland onlosmakelijk verbonden is met het PPLG van Overijssel.⁵

Vervolgproces: hoe verder?

Samen starten, samen bijsturen. Zoals aangegeven staan we aan het begin van een proces waarbij we gezamenlijk de grote opgaven in het landelijk gebied aanpakken en samen nader uitwerken waar nodig. Dit vraagt een nieuwe manier van samenwerken, die we ons eigen aan het maken zijn en waar we met u en uw ambtelijke organisatie al een goed begin mee hebben gemaakt. Het is waardevol dit proces lerend aan te pakken en elkaar de komende tijd te blijven ontmoeten om dit samen te doen. Het Rijk hecht aan het samen oppakken van vraagstukken en wil hulp bieden waar dat mogelijk is, zonder elkaars verantwoordelijkheden over te nemen of in elkaars rol te kruipen.

De komende tijd werken we met u graag samen verder aan onder meer de volgende onderwerpen, die bijdragen aan de ontwikkeling van het NPLG, de verdere uitwerking van uw PPLG en de uitvoering van maatregelen. Onderstaande overzicht is het resultaat van ambtelijk afstemming.

- Graag continueren we het maandelijks ambtelijke regieoverleg om actualiteiten uit te wisselen, knelpunten te inventariseren en deze te vertalen naar een gezamenlijke werkagenda.
- We willen de komende periode benutten om met uw ambtelijke organisatie te bezien hoe we het doelbereik in de gebiedsprocessen voldoende kunnen borgen in combinatie met de door u voorziene bottom-up aanpak.
- LNV wil graag nader met Overijssel in gesprek over het perspectief voor de landbouw en wat hiervoor nodig is qua grondgebonden normering.

Toekenning van middelen

Onderdeel van de nadere uitwerking is ook om met elkaar te bespreken hoe het gevraagde bedrag voor maatregelpakketten en de dekking daarvan met elkaar in balans gebracht kan worden. Daarbij kijken we ook naar andere bronnen die daarvoor beschikbaar zijn. Deze brief is geen toezegging op de gevraagde middelen. Toekenning van middelen vindt plaats op grond van een aanvraag rijksbijdrage voor de (gedeeltelijk) goedgekeurde maatregelpakketten, via een regeling die naar verwachting begin 2024 wordt opengesteld. Voor de maatregelpakketten waar u in 2024 mee wenst te starten wordt u verzocht de nieuwe versie in te dienen in de periode vanaf 15 januari tot en met 1 maart 2024.

⁵ Zie ook Bijlage Reactie op vraag en voorwaarden vanuit provincies.

Ontwerpversie NPLG

De ontwerpversie van het NPLG wordt de komende maanden verder uitgewerkt waarna deze ter inzage zal worden gelegd. Vaststelling van het NPLG volgt naar verwachting in 2024. Bij de uitwerking worden alle bij het NPLG betrokken partijen meegenomen. De ontwikkeling en uiteindelijke vaststelling van het NPLG in 2024 betekent dat u tot in de loop van 2024 toe kunt werken naar een volgende versie van uw PPLG. Hiermee is er tijd en ruimte om de gebiedsparticipatie in uw provincies voort te zetten en uit te bouwen, onderdelen van uw PPLG verder uit te werken en te concretiseren, rekening te houden met de inzichten die dit najaar uit de ex ante evaluatie van de kennisinstellingen gaan komen en de voorliggende terugkoppeling van het tussentijds beeld met eerste bevindingen van de integrale beoordeling van het Rijk te verwerken.

Ons kenmerk
DGRTL / 37815968

In januari 2024 komt naar verwachting een actualisatie van de Handreiking gebiedsprogramma's beschikbaar. Hierin zijn lessen verwerkt uit de tussentijdse beoordeling van afgelopen zomer, de feedback van betrokkenen van provincies, IPO, UvW, VNG en het Rijk en de doorontwikkeling van onderdelen van het rijksbeleid. Bij de actualisatie van de Handreiking wordt ook aangegeven wat in de actualisatie van PPLG's in 2024 mee genomen moet worden en wat kan wachten voor latere doorontwikkeling van daarop volgende actualisaties van uw PPLG's.

Ik wil u nogmaals bedanken voor het vele werk dat reeds verzet is en ik kijk uit naar de verdere samenwerking om de stappen te zetten die nu hard nodig zijn. Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Ambtelijk wordt de terugkoppeling van ons tussentijds beeld met eerste bevindingen in gesprekken verder toegelicht.

Met vriendelijke groet,

Johan Osinga,
Directeur-generaal Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Mede namens Guido Landheer (wnd. Directeur-generaal Agro, ministerie van LNV), Donné Slangen (Directeur-generaal Natuur en Visserij, ministerie van LNV), Jan-Kees Goet (voor de Directeur-generaal Landelijk Gebied en Stikstof, ministerie van LNV), Jaap Sloomaker (Directeur-generaal Water en Bodem, ministerie van IenW), Marjolein Jansen (Directeur-generaal Ruimtelijke Ordening, ministerie van BZK).

Tussentijdse beeld met bevindingen uit de integrale beoordeling van het ontwerp PPLG Overijssel en eerste maatregelpakketten

Het provinciale programma landelijk gebied en de eerste maatregelpakketten die zijn ingediend rond 1 juli 2023, zijn getoetst aan alle voorwaarden en aanbevelingen uit de Handreiking gebiedsprogramma's (maart 2023) en de Spelregels Meerjarenprogramma Transitie Landelijk Gebied (november 2022). Dit heeft geleid tot een tussentijds beeld met bevindingen; een advies van het Rijks-toetsteam aan het interdepartementale Directeuren- en DG-overleg, die daar mee ingestemd hebben. Dit beeld bevat punten die het Rijk positief vindt en punten die nog uitwerking behoeven.

Het tussentijdse beeld gaat in op voorwaarden en aanbevelingen, die er het meest uit springen voor deze versie van het provinciale programma inclusief eerste maatregelpakketten en passend bij de fase van uitwerking door deze provincie. Dat laat onverlet dat een volgende versie van het provinciale programma uiteindelijk aan alle voorwaarden tegemoet zal moeten komen, zoals deze in de dan geldende Handreiking geformuleerd staan. Hierbij wordt opgemerkt dat het Rijk naar verwachting in januari 2024 een actualisatie van de Handreiking zal uitbrengen.

1. Algemene informatie	
Provincie	Overijssel
Datum	September 2023
Beoordeelde stukken	Ontwerp-PPLG, een oplegbrief aan de minister voor N&S en 5 bijlagen: 1. Concept gebiedsprogramma's 2. Toelichting op ontwerp-PPLG Overijssel 3. Maatregelpakketten 2024 4. Procesverantwoording ontwerp-PPLG 5. Bijlagen bij toelichting op ontwerp-PPLG Overijssel Daarnaast zijn er verslagen gemaakt van de warme overdracht, de interviewronde en van aanvullende gesprekken over landbouw/klimaat/stikstof, water, sociaaleconomisch perspectief en natuur en is door de provincie aanvullende informatie aangeleverd over doelbereik & monitoring doelbereik en de berekening van de geschatte methaanreductie. Deze informatie is, samen met de hoor en wederhoor, betrokken bij het tussentijdse beeld.

2. Samenstelling toetsteam	
Kernteam	Voorzitter, Rapporteur en Toetscoördinator
Toetsers	IenW, BZK, EZK, LNV (beleidsonderdelen) en LNV (RTLG)

3. Conclusies : tussentijds beeld met bevindingen uit de integrale beoordeling	
Gebiedsprogramma (zie onderdeel 4 voor onderbouwing van conclusie)	
Samenvatting van tussentijds beeld van integrale beoordeling van PPLG. Onderdelen/punten die het Rijk positief vindt en waar zij enthousiast van wordt. En onderdelen / punten waar het Rijk nog keuzes of koers, verdere uitwerking en concretisering op verwacht.	<p>Samenvattend ligt er met dit ontwerp-PPLG een stevige basis om de NPLG-opgaven voor natuur, stikstof, water en klimaat in Overijssel op te pakken in en met gebieden en gebiedspartners. Het programma raakt aan alle NPLG-doelen, maar is nog niet voor alle doelen compleet (vb. verdere uitwerking GBDA is nodig). Er is nog niet te zeggen welk doelbereik behaald zal worden. Dit komt enerzijds omdat enkele van de sporen zwaar leunen op nog door het Rijk te nemen beslissingen en uitwerkingen, en omdat de opgave verdeling over de gebieden nog verder plaats moet vinden. En anderzijds omdat Overijssel ervoor kiest in bottom-up gebiedsprocessen maatregelen verder uit te werken, waardoor de toets vanuit de Handreiking op doelbereik op dit moment nog niet te maken is. Tegelijkertijd probeert de provincie sturingsmomenten in de gebiedsprocessen in te bouwen, zowel in tijdpad, als in op te leveren producten (met go/no go momenten) en in de juridische opzet van een gebiedsproces (met de mogelijkheid in prioritaire gebieden een gebiedsplan onder de WILG of de Omgevingswet te realiseren, wat een juridisch bindend proces met mogelijkheid op volledige schadeloosstelling biedt). Dit vraagt nog een nadere concretisering, maar spreekt in de opzet aan.</p> <p>In dit ontwerp-PPLG ontbreken er nog diverse belangrijke zaken die in de Handreiking worden gevraagd, en die het toetsteam nodig heeft bij de oordeelsvorming, zoals t.a.v. het nemen van maatregelen om verslechtering tegen te gaan (n.a.v. de NDA's), een concrete strategie hoe het 30% doelgat van de VHR te dichten, een toelichting op de lopende activiteiten en evt. aanvullende maatregelen in het PPLG voor het terugdringen van nitraat en gewasbeschermingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden, en de monitoring van het PPLG. Dit vraagt aandacht. De uit de Handreiking ontbrekende of nader uit te werken elementen worden hieronder en in de voorwaarden nader geduid. De nog benodigde uitwerking vraagt daarbij niet alleen wat van de provincie, maar ook van het Rijk. Het PPLG benoemt diverse randvoorwaarden waar het Rijk duidelijkheid op moet geven voordat de gebiedsprocessen, en daarmee de aanpak van de NPLG-opgaven, echt van start kan. Hieronder wordt de opzet van het ontwerp-PPLG van Overijssel nader toegelicht en worden positieve punten en belangrijke aandachtspunten benoemd.</p> <p>Provincie Overijssel heeft een uitgebreid, integraal ontwerp-PPLG opgeleverd, dat via hun '3x3 aanpak' en met structurerende keuzes op hoofdlijnen sturing geeft aan de verdere aanpak en uitvoering van het gebiedsprogramma. Naast de NPLG-opgaven voor natuur,</p>

stikstof, water en klimaat, zet het PPLG in op perspectief voor de landbouw en sociaaleconomische kwaliteit op het platteland.

We zijn positief over de manier waarop het proces richting vaststelling van het PPLG is ingericht en de manier waarop uitwerking en afstemming met gebiedspartners plaatsvindt (via gebiedsdagen en ambtelijke en bestuurlijke regiotafels voor 6 deelgebieden). Er wordt afstemming gezocht met allerlei soorten partners als waterschappen, gemeenten, LTO Noord en andere agrarische belangenverenigingen, TBO's, waterbedrijven, erfcoaches en verenigingen van lokale dorpsbelangen e.d. die betrokken zijn in 1 of meer van de deelgebieden; Noordwest Overijssel, Salland, Vechtdal, West Twente, Noordoost Twente en Zuidwest Twente. Het ontwerp-PPLG is aan Provinciale Staten voorgelegd om wensen & bedenkingen mee te geven (via moties).

De denklijn voor de realisatie van de NPLG-opgaven natuur, stikstof, water en klimaat bestaat uit het uitvoeren van 3 sporen:

1. In heel Overijssel het geleidelijk realiseren van een grondgebonden melkveehouderij (binnen de kaders die het Rijk nog moet aangeven).
2. Het gebiedsgericht realiseren van een gecombineerde, meervoudige NPLG-opgave voor natuur, stikstof, water en klimaat in uitwerkingsgebieden (veenweide, beekdalen, overgangsgebieden rond N2000-gebieden en GBDA-gebieden), in combinatie met een toekomstbestendige landbouw in deze gebieden.
3. In heel Overijssel het bedrijfsgericht uitvoeren van maatregelen voor toekomstbestendige landbouw, binnen de randvoorwaarden voor milieu en goede verdienmodellen.

De keuze voor uitwerkingsgebieden vindt het toetsteam een positief uitgangspunt. Dit is een voorbeeld voor het integrale, gebiedsgerichte werken dat met het NPLG wordt beoogd. Hierdoor kunnen doelen gecombineerd worden op relatief minder hectares (in Overijssel op circa 65.000 ha, waarbij zonder combinaties te maken zo'n 100.000 ha nodig zou zijn om de opgaven te realiseren) en kunnen maatregelen voor verschillende doelen worden ingezet. Ook is dit bevorderlijk voor een integrale aanpak en afweging en voor het draagvlak in de gebieden. Er worden op deze manier ook scherpere keuzes gemaakt over welke vorm van landbouw en landgebruik, waar in Overijssel mogelijk is.

Verdere uitwerking van opgaven en welke mix aan maatregelen waar wordt ingezet, vindt plaats in gebiedsprocessen. Deze kennen een gestructureerde aanpak in tijd en in 3 fasen met op te leveren producten;

- 1) Verkenningsfase, deze duurt circa ½-1½ jaar en wordt afgerond met een Programma van Eisen waarin de te realiseren opgaven in het gebied worden vastgelegd.
- 2) Planuitwerking, deze fase duurt circa 1-2 jaar, waarbij een gebiedsplan wordt opgeleverd (met keuzes voor inrichting en beheer van het gebied en de hiervoor benodigde aanpassingen in de agrarische bedrijfsvoering, en de daarvoor benodigde mix aan maatregelen)
- 3) Planuitvoering (circa 5-10 jaar), waarin het gebiedsplan wordt uitgevoerd. Een langere periode van uitvoering heeft daarbij vaak te maken met juridische procedures die moeten worden doorlopen.

Belangrijk aandachtspunt in het ontwerp-PPLG is dat toetsing aan doelbereik nog niet mogelijk is, omdat veel maatregelen pas bij de planuitwerkingsfase bekend worden. Er worden wel voorbeelden van mogelijk te nemen maatregelen genoemd, maar de mate waarin deze worden ingezet is nog niet bekend. Het ontwerp-PPLG geeft wel geschatte kwantitatieve percentages van doelbereik, maar die zijn gebaseerd op veel aannames. We hebben diverse voorwaarden bij dit tussentijds beeld opgenomen zodat hier in een volgende versie van het gebiedsprogramma meer duidelijkheid over komt, en geven daarnaast diverse adviezen om in het gebiedsproces zekerheden en mogelijkheden voor tussentijds bijsturen in te bouwen.

Daarnaast heeft het toetsteam diverse andere belangrijke aandachtspunten en vragen geformuleerd, die nader uitgewerkt moeten worden in de volgende versie van het gebiedsprogramma, en waaraan ook diverse voorwaarden zijn verbonden. Dit gaat onder andere om het met prioriteit oppakken van aanvullende (natuurherstel)maatregelen op basis van de NDA's zodat verslechtering wordt voorkomen en het (beter) onderbouwen van het effect van de voorgestelde maatregelen op NPLG-doelbereik.

Tot slot zien we dat de provincie actief bezig is met het onderwerp sociaaleconomisch perspectief. Het thema maakt integraal onderdeel uit van de PPLG-aanpak, er is binnen het maatregelenpakket gebiedsprocessen een bouwsteen over ingediend en er is inmiddels een impact inventarisatie gemaakt die in oktober wordt aangevuld tot een impactanalyse (SEIA). Voor investeringen voorziet de provincie een multipliereffect (factor 2 à 3), omdat er naast de gevraagde euro's van het Rijk ook andere partijen investeringen zullen doen (denk aan Europese fondsen, andere provinciale programma's, lokale overheden en partijen in gebieden). De aanpak en de zorgvuldigheid waarmee het onderwerp sociaaleconomische kwaliteit wordt opgepakt, zowel inhoudelijk, wetenschappelijk en in de manier hoe gebieden en gebiedspartners hierbij worden betrokken, spreekt ons aan.

<p>Voorwaarden behorende bij integrale analyse PPLG</p>	<p>Het Ontwerp-PPLG Overijssel is getoetst aan de Handreiking voor de gebiedsprogramma's Nationaal Programma Landelijk Gebied (d.d. 17 maart 2023). Op basis van een eerste integrale analyse wordt geconcludeerd dat het gebiedsprogramma op onderstaande aspecten verdere aanvulling behoeft. In de bevindingen per fiche (onderdeel 4 format advies) zijn de voorwaarden, inclusief adviezen, indien nodig verder toegelicht. Aanvullend zijn in de beoordelingsvragen voor het PPLG bij de analyse verduidelijkingsvragen opgenomen.</p> <p>We constateren daarbij dat het ontwerp-PPLG van provincie Overijssel al behoorlijk uitvoerig is uitgewerkt, waardoor de analyse van het toetsteam op een redelijk gedetailleerd niveau kon worden uitgevoerd en op dat niveau getoetst kon worden aan de vereisten uit de handreiking. Dit leidt tot een gedetailleerde uitwerking van voorwaarden en nadere vragen richting een definitieve PPLG-versie volledig cf. de Handreiking. Meer voorwaarden betekent in dit geval dus niet dat het gebiedsprogramma nog minder ver is uitgewerkt.</p> <p>Het ontwerp-PPLG vraagt wat betreft het toetsteam op de volgende onderdelen nog nadere uitwerking, die zijn geformuleerd in voorwaarden (zie hieronder, gebaseerd op de vereisten uit de handreiking) en verdere aandachtspunten, aanbevelingen en vragen om nadere toelichting (zie toelichting in blok 4 en de beoordelingsvragen).</p> <p>Het gaat (in willekeurige volgorde) om de voorwaarden dat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. de doelstelling voor 30% VHR-doelbereik wordt onderbouwd middels een concrete strategie (incl. hoeveel ha's via NNN, hoeveel via de bossenstrategie, hoeveel via PAGW, hoeveel via groenblauwe dooradering en hoeveel evt. extra natuur en extra agrarische natuur e.d.). 2. toegelicht wordt hoe met prioriteit verslechtering voorkomen wordt (mede o.b.v. de NDA's en de al geplande maatregelen uit de beheerplannen, cf. handreiking pag. 12). 3. Overijssel bij de volgende versie onderbouwd aantoont wat de verwachte emissiereductie van ammoniak is conform de huidige wettelijke doelstellingen t.o.v. het basispad. Nu kan niet worden beoordeeld of de gehanteerde 5,3 Kton NH₃ reductieopgave overeenkomt met het getal uit de startnotitie (van 5,7 Kton). 4. een toelichting wordt gegeven op 'voorgenomen en aanvullende natuurherstelmaatregelen, vanuit het Programma Natuur, die gereed zijn voor uitvoering' (cf. pag. 16 handreiking). Als concrete maatregelen nog niet mogelijk zijn, dan moet aangegeven worden welke globale keuzes Overijssel over de ontwikkelrichting van landbouw per deelgebied gaat realiseren die bijdragen aan de richtinggevende provinciale reductieopgave. 5. voor een goed overzicht van doelbereik voor natuur, stikstof, water en klimaat er in het PPLG een overzicht wordt opgenomen van de opgave, de al genomen maatregelen, de reeds geplande maatregelen o.b.v. huidige (stroomgebieds)beheerplannen e.d. en aanvullende opgaven per N2000 gebied waarvoor aanvullende maatregelen genomen moeten worden (o.b.v. de NDA's). 6. bij de volgende versie van het PPLG de monitoring, evaluatie en momenten van bijsturing nader zijn uitgewerkt. Waarbij voor de onderwerpen stikstof, natuur, klimaat en water (naast KRW, ook waterkwantiteit, bodemdaling en klimaatadaptatie) wordt toegelicht welke bestaande monitoringsinstrumenten worden ingezet en wat aanvullend wordt opgepakt, per PPLG onderwerp en op het niveau van het gebiedsprogramma. 7. dat voor zicht op doelbereik, en mogelijkheid tot bijsturing gedurende het gebiedsproces, duidelijk wordt gemaakt dat de PPLG-doelen voor natuur, stikstof, water en klimaat integraal onderdeel uitmaken van het Programma van Eisen aan het einde van de verkenningsfase en hier alleen beargumenteerd van wordt afgeweken. 8. er wordt toegelicht dat een volledige Landschap Ecologische Systeem Analyse is uitgevoerd (via samenvatting of bronvermelding). 9. bij het verder uitwerken van de 6 gebiedsprogramma's en het ontwerp-PPLG, de teksten in de concept gebiedsprogramma's in lijn worden gebracht met het ontwerp-PPLG Overijssel, bijv. t.a.v. de concrete opgaven. 10. klimaatadaptatie van en met natuur en het noodzakelijke ruimtebeslag hiervoor in NNN en bossenstrategie, nader wordt uitgewerkt in de volgende versie van het PPLG. 11. in het PPLG wordt aangegeven hoe provincie Overijssel instandhoudingsdoelstellingen concreet uitwerkt in omvang, ruimte en tijd, en hoe de beheerplannen actueel worden gehouden. En in hoeverre er gevolgen zijn voor andere N2000 beheerplannen, waaronder de beheerplannen voor de Randmeren. 12. in het PPLG wordt aangegeven welke uitbreidingsmogelijkheden er zijn voor Groenblauwe dooradering, hoe de stap naar 10% gerealiseerd gaat worden en hoe de kwaliteit hierbij wordt geborgd. 13. in het PPLG informatie wordt opgenomen over benodigd systeemherstel en te nemen maatregelen per overgangsgedebied per N2000-gebied. Zodat een totaal beeld ontstaat van activiteiten en maatregelen die worden ondernomen. 14. in het PPLG (ook kwantitatieve) informatie wordt opgenomen over de watervraag van gebieden, waar en hoe vernatting zal plaatsvinden om bodemdaling tegen te gaan en CO₂-uitstoot te verminderen (conform hst. 3.17 van de handreiking), en welke
---	---

	<p>maatregelen nog aan PPLG gebiedsprocessen toegevoegd kunnen worden rondom de grondwaterbeschermingsgebieden waar een opgave ligt om nitraat of gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen.</p> <p>15. in het PPLG informatie wordt opgenomen over meekoppelopgaven groen om de stad, effecten op fijnstof en geurhinder, dierwaardige veehouderij, zoönose en brandveiligheid stallen of toe te lichten waarom dit niet van toepassing is.</p> <p>16. bij de verdere uitwerking en doorontwikkeling van het programma, voor zover beschikbaar, rekening gehouden wordt met de adviezen van de kennisinstellingen (PBL, WUR, RIVM, Deltares), zoals die worden opgenomen in de ex ante evaluatie (naar verwachting begin december 2023 beschikbaar) en de beschikbare adviezen van de Ecologische Autoriteit.</p> <p>17. bij de doorontwikkeling van het gebiedsprogramma ook volgende stappen gezet worden met de uitwerking van onderdelen die in de handreiking gebiedsprogramma's zijn benoemd bij de paragraaf 'wat kan na 1 juli 2023?'</p> <p>18. de (juridische) status van uitwerkingsgebieden (veenweide, beekdalen, overgangsgebieden rond N2000 en groenblauwe dooradering), de procedures die hiervoor gevolgd gaan worden, en het proces om te komen tot begrenzing vanuit de systeemanalyse nader wordt toegelicht.</p> <p>19. de methaanreductie opgave wordt verdeeld over de veehouderij(sectoren) en over mestaanwending.</p> <p>20. de paragraaf met risico's en randvoorwaarden wordt uitgebreid met risico's en beheersmaatregelen op het gebied van doelbereik, ruimtelijke ordening, uitvoerbaarheid (waaronder juridisch) en technische risico's, incl. een toelichting op hoe groot de kans wordt geacht dat deze risico's zich voordoen, alsmede hoe lock-in effecten worden voorkomen.</p> <p>21. de sociaaleconomische impactanalyse wordt in de volgende versie van het gebiedsprogramma opgenomen.</p> <p>22. in het gebiedsprogramma een dekkingsvoorstel wordt opgenomen voor de benodigde middelen, met een uitwerking en doorkijk naar de financiële bronnen van zowel het Rijk als de regio.</p> <p>23. in de volgende versie van het gebiedsprogramma en in aansluiting op voorwaarde 5 de uitwerking van de financiële en instrumentele strategie de nodige elementen bevat waarbij de gehele financiële PPLG-opgave inzichtelijk is (incl. maatregelen die al beoogd zijn vanuit andere programma's en plannen en een overzicht van de financiering die hiervoor beschikbaar is).</p> <p>24. in het door de provincie nog op te stellen afwegingskader helder wordt gemaakt welke maatregelen prioriteit hebben om gefinancierd te worden. Er worden nu veel gebiedsprocessen gestart, waar veel te nemen kosten en voorgestelde maatregelen achter weg gaan komen, die niet allen zullen passen binnen het voor de provincie Overijssel beschikbare budget. We ontvangen graag een visie van de provincie hoe hierop wordt gestuurd en geprioriteerd.</p>
--	---

Koplopers - eerste maatregelpakketten waarvoor aanvraag rijksbijdrage wordt ingediend (zie onderdeel 5 voor onderbouwing van de samenvatting)

<p>Samenvatting van positieve en negatieve bevindingen van integrale beoordeling van koplopers</p> <p>Onderdelen/punten die het Rijk positief vindt en waar zij enthousiast van wordt.</p> <p>En onderdelen / punten waar het Rijk nog keuzes of koers, verdere uitwerking en concretisering op verwacht.</p>	Aangeven per maatregelpakket (incl. 10% programmakosten per bouwsteen)			
	Maatregelpakket	Bouwsteen	€'s	Analyse
	1. Gebiedsprocessen	Beekdalen	22,1 mln.	Eerste inschatting is <i>no regret</i> voorstellen in een prioritair gebied. Meer concrete maatregelen opnemen waar mogelijk, of beter toelichten wat er al gebeurt vanuit lopende programma's. Nadere toelichting is nodig op doelbereik van de voorgestelde maatregelen.
		Uitwerkingsgebieden rond N2000	50,6 mln.	Eerste inschatting is <i>no regret</i> voorstellen in een prioritair gebied. Meer concrete maatregelen opnemen waar mogelijk, of beter toelichten wat er al gebeurt vanuit lopende programma's. Nadere toelichting is nodig op doelbereik van de voorgestelde maatregelen.
		Overige gebiedsprocessen	9,4 mln.	Nog sterke vraagtekens bij doelbereik van gebiedsprocessen buiten de uitwerkingsgebieden, en hoe toekomstige financiële claims

				en verwachtingen vanuit deze gebieden te voorkomen.
		<i>Sociaaleconomische doelen</i>	22,0 mln.	Een PxQ onderbouwing volgt pas na de SEIA die in oktober wordt verwacht. Dit thema lijkt op basis van de huidige uitwerking niet te passen binnen de voorwaarden van het Transitiefonds.
	<i>Totaal gebiedsprocessen</i>		<i>104,1 mln.</i>	
	2. Grond	<i>Grondverwerving</i>	213,4 mln.	Voor verwerving ruilgronden via een provinciale grondbank zijn geen middelen beschikbaar in het Transitiefonds (kan via eigen middelen en/of afspraken met Nationale Grondbank). Nadere onderbouwing is nodig over de aangevraagde verwervingshectaren voor nieuwe natuur en bos.
	3. Brede integrale aanpak	<i>Landbouw</i>	119,0 mln.	Er worden 10 maatregelen voorgesteld, die (verdienmodellen voor) natuurinclusieve landbouw stimuleren en in eerste inschatting deels <i>no regret</i> lijken. Verschillende voorstellen zouden via andere regelingen kunnen worden gefinancierd. Nadere toelichting nodig, o.a. over de aangevraagde vergoeding voor afwaardering.
	<i>Totaal maatregelpakketten</i>		<i>436,4 mln.</i>	
<p>Onderbouwing conclusie: Samenvatting van tussentijds beeld van integrale analyse van koplopers</p> <p>Provincie Overijssel heeft 3 maatregelpakketten ingediend, met in totaal 6 bouwstenen, die allen zijn uitgewerkt in het hiervoor beschikbaar gestelde format. Het betreffen allemaal koploperprojecten. Het Rijk gaat graag met de provincie in gesprek om de maatregelpakketten nader te bespreken, en inzichtelijk te maken waar de onderbouwing op dit moment ontbreekt om voor financiering vanuit het Transitiefonds in aanmerking te komen. Dit wordt ook toegelicht in het formulier van de beoordelvingsvragen van de maatregelpakketten.</p> <p>Algemeen aandachtspunt voor het toetsteam sluit aan bij voorwaarde 24, namelijk dat vooralsnog een visie van de provincie lijkt te ontbreken in welke volgorde gebiedsprocessen worden doorlopen en hoe gestuurd en geprioriteerd wordt in te nemen maatregelen. Mogelijk komt dit terug in het nog op te stellen afwegingskader waar het ontwerp-PPLG naar verwijst. In de prioritaire uitwerkingsgebieden worden nu voornamelijk nog middelen aangevraagd voor de eerste 2 fasen van een gebiedsproces (verkenning en planuitwerking). Dit is noodzakelijk voor de voorgestelde gebiedsgerichte aanpak in Overijssel en het beoogde doelbereik. De gehanteerde verhouding van kosten voor gebiedsprocessen op de totale investeringskosten lijkt op zich ook redelijk (circa 4%). We adviseren Overijssel daarbij wel om voor het starten van de (beoogde 40) gebiedsprocessen in uitwerkingsgebieden een strategie op te stellen welke gebiedsprocessen, wanneer te starten, met daarbij specifiek aandacht voor gebieden waar de meeste voortgang te realiseren is op korte termijn en gebieden waar het meeste doelbereik wordt verwacht. Zo wordt voorkomen dat alleen de 'relatief gemakkelijkste' gebiedsprocessen starten op korte termijn, en er straks minder middelen over blijven voor de gebieden en maatregelen met het meeste beoogde doelbereik.</p> <p>Een ander belangrijk algemeen aandachtspunt is dat bij de meeste maatregelpakketten de onderbouwing van het doelbereik nog niet (kwantitatief) is aangegeven voor de concreet voorgestelde maatregelen en in een aantal gevallen lijkt het Transitiefonds niet de juiste financieringsbron. Zie onderdeel 5 voor de verdere onderbouwing.</p> <p>Voor het maatregelpakket gebiedsprocessen wordt deels ingezet op de prioritaire gebieden beekdalen en overgangsgebieden (veenweiden volgt later). In deze gebieden gebiedsprocessen starten voor de integrale NPLG-opgave lijkt <i>no regret</i>. Dit wordt in proeftuin vorm aangepakt, om als gebieden te leren van de benodigde aanpak, het door te lopen proces en de sturing op doelbereik. Belangrijke aandachtspunt voor het toetsteam is dat nu al zoveel mogelijk concrete maatregelen genomen worden en niet (alleen) de uitkomsten van het gebiedsproces af worden gewacht. Uit de hoor en wederhoor blijkt dat er vanuit de ontwikkelopgave N2000 en andere programma's (zoals de aanpak veenweiden) in Overijssel al veel concrete maatregelen worden genomen die bijdragen aan NPLG-</p>				

	<p>doelbereik. Dit dient (beter) te worden toegelicht in het gebiedsprogramma en dit maatregelpakket. Daarnaast blijkt vanuit de NDA's voor Overijssel dat er voor diverse N2000 gebieden verslechtering is geconstateerd. Daarmee is er een urgentie voor het op korte termijn nemen van aanvullende (herstel)maatregelen. Het is ook hier van belang natuur en stikstof maatregelen op te voeren, of beter toe te lichten welke activiteiten hiervoor nu al worden ondernomen in Overijssel o.b.v. huidig beleid.</p> <p>Voor de bouwsteen overige gebiedsprocessen buiten de uitwerkingsgebieden is het nog de vraag wat dit bijdraagt aan NPLG-doelbereik, en hoe de verwachtingen in deze gebieden over beschikbare financiering vooraf gemanaged gaan worden.</p> <p>Tot slot wordt gedegen gewerkt aan het thema sociaaleconomische kwaliteit. De bouwsteen bevat veel voorstellen voor mogelijke maatregelen op dit gebied. Daadwerkelijke maatregelen en de PxQ onderbouwing volgt na de SEIA die in oktober gereed is. Dan is ook pas echt te zeggen of de voorgestelde maatregelen passen bij de voorwaarden uit het Transitiefonds (NPLG-doelbereik). Zoals het nu lijkt, is dit niet het geval.</p> <p>Voor het maatregelpakket grond wordt vooral ingezet op het verkrijgen van ruilgronden door de al operationele provinciale grondfaciliteit. Terecht benoemt de provincie dat het opbouwen van een provincie-brede grondvoorraad noodzakelijk is om de gebiedsprogramma's te realiseren. Overijssel geeft aan dat zij graag zelf de regie heeft over de grondportefeuille. Hiervoor zijn echter geen middelen beschikbaar in het Transitiefonds. Het Rijk bespreekt graag met de provincie de inzet van de Nationale Grondbank om de benodigde gronden te verwerven. Een deel van het maatregelpakket grond bestaat uit de aankoop van gronden voor nieuwe natuur en bosareaal. Er is een nadere onderbouwing nodig welk deel van de aanvraag dit financieel betreft.</p> <p>Het maatregelpakket brede integrale aanpak bestaat uit de bouwsteen landbouw, en heeft als doel om perspectief van de landbouw in de provincie, vooral ook in de uitwerkingsgebieden met grote NPLG-opgaven, te versterken. Er worden 10 maatregelen voorgesteld op het gebied van natuurinclusieve landbouw en andere verdienmodellen (biologisch, agroforestry, andere teelten, omvorming naar een landgoed), KPI's en meer weidegang en afwaardering t.b.v. extensivering. Diverse maatregelen lijken een positieve bijdrage te leveren aan het realiseren van de NPLG-opgaven, bij anderen is dit minder het geval of lijken alternatieve regelingen beschikbaar. Er zijn vooral nog vragen over de onderbouwing, de concrete link per maatregel naar doelbereik en de gehanteerde systematiek voor afwaardering.</p> <p>Indexatie van het Transitiefonds kan niet worden gegarandeerd. We adviseren provincie Overijssel om in de maatregelpakketten rekening te houden met indexatie en om dit te verwerken in de individuele posten. M.a.w. neem indexatie niet op als afzonderlijke post.</p>
Voorwaarden behorende bij koploperprojecten	<p>Het Rijk gaat graag met provincie in gesprek om de onderbouwing van de ingediende maatregelpakketten te bespreken en om aan te geven waar de onderbouwing op dit moment nog onvoldoende is om in aanmerking te komen voor financiering (in 2024). We hebben de ontbrekende informatie die we op basis van de analyse van het toetsteam nog nodig achten (met name gebaseerd op de handreiking) in voorwaarden, adviezen en verzoeken om nadere toelichting geformuleerd. Deze paragraaf gaat in op de voorwaarden, die indien nodig nader worden toegelicht onder blok 4. Alle vragen zijn terug te vinden in de beantwoording van de beoordelvingsvragen van de 3 maatregelpakketten.</p> <p>We constateren daarbij dat de maatregelenpakketten al behoorlijk wat informatie bevatten, waardoor de voorwaarden en nadere vragen ook op een behoorlijk gedetailleerd niveau zijn geformuleerd. Meer voorwaarden betekent daarmee dus niet automatisch dat de maatregelpakketten nog minder ver zijn uitgewerkt.</p> <p>Voor de aangeleverde maatregelpakketten gelden de volgende voorwaarden:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dat onderbouwd is waarom zo spoedig mogelijk starten met deze maatregelpakketten als <i>no regret</i> te beschouwen is. En waarom er in de prioritaire gebieden veenweide, beekdalen en overgangsgebieden niet al meer <i>no regret</i> maatregelen te nemen zijn, parallel aan het starten van gebiedsprocessen en/of welke concrete maatregelen er vanuit huidig beleid (ontwikkelopgave N2000 e.d.) in deze gebieden al genomen worden of gepland zijn. Waarbij we specifiek aandacht vragen voor een toelichting op natuur en stikstof maatregelen om verslechtering tegen te gaan. 2. Dat het doelbereik op de onderscheiden NPLG-doelen wordt geconcretiseerd voor de voorgestelde maatregelen die in de bouwstenen zijn opgenomen (en waarvoor financiering wordt aangevraagd). Met daarbij extra aandacht voor de bouwstenen 'overige gebiedsprocessen' en 'sociaaleconomische doelen'. 3. Dat voor lopende of te starten gebiedsprocessen in de 'uitwerkingsgebieden rond N2000 gebieden' wordt aangegeven welke oplossingsrichtingen verkend worden in het gebiedsproces en concreet is aangegeven hoe dit bijdraagt aan het aanpakken van de opgaven en bijdraagt aan welke doelen. 4. Dat voor toekenning van de gevraagde bijdrage voor planuitwerking in beekdalen en uitwerkingsgebieden, het (juridische) traject vooraf helder wordt gemaakt (via WILG of PIP), omdat hiermee hogere kosten gepaard gaan dan bij vrijwillige trajecten. Zie ook voorwaarde 18 voor het gebiedsprogramma.

	<p>5. Dat bij de bouwstenen 'landbouw' en 'beekdalen' de maatregel afwaardering nader wordt toegelicht (pxq berekening, type instrument dat wordt ingezet, staatssteun aspecten e.d.), met gebruikmaking van de tussen RTLg-grondzaken en de provincies afgesproken rekensystematiek.</p> <p>6. Dat in de maatregelpakketten een dekkingsvoorstel wordt opgenomen voor de benodigde middelen, met een uitwerking en doorkijk naar de verschillende financiële bronnen van zowel het Rijk als de regio.</p> <p>7. Dat specifiek bij de bouwsteen 'overige gebiedsprocessen buiten de uitwerkingsgebieden' helder wordt gemaakt welke financiële bronnen hiervoor al concreet beschikbaar zijn. Zodat wordt voorkomen dat er tijdens het gebiedsproces voorstellen voor maatregelen worden gedaan waarvan op voorhand duidelijk is dat hier geen financiële middelen voor zijn (uit het Transitiefonds) en/of die te weinig bijdragen aan NPLG-doelbereik en/of waarvoor middelen worden gevraagd die nodig zijn voor het realiseren van een (groter) doelbereik in uitwerkingsgebieden.</p> <p>8. Dat in het maatregelpakket grond nader wordt toegelicht welk deel van de gevraagde financiële middelen betrekking heeft op gronden die worden aangeschaft voor de realisatie van ha's nieuwe natuur en uitbreiding van het areaal bos (functieverandering).</p> <p>9. Dat de gebruikte eenheidsprijzen worden toegelicht, waar dit nog niet is gebeurd (vb. € 0,125 mln. in de bouwsteen overige gebiedsprocessen, en in de bouwsteen landbouw € 10 mln. voor omvormers, € 6 mln. voor innovatie en € 0,2 mln. voor multifunctionele landbouw).</p> <p>10. Dat provincie Overijssel na de uitkomsten van de SEIA (in oktober) de bouwsteen sociaaleconomisch aanpast en nader onderbouwt met concrete maatregelen (incl. PxQ onderbouwing).</p> <p>11. Dat de paragraaf met risico's en beheermaatregelen nader wordt toegelicht voor de diverse bouwstenen.</p> <p>12. Dat de planning van de verschillende maatregelen verder wordt geconcretiseerd met mijlpalen en tussenresultaten.</p>
--	---

4. Bevindingen gebiedsprogramma, waarbij een samenvatting is gegeven van de analyse van de beoordelingsvragen van het gebiedsprogramma. Voor het geheel aan analyse, adviezen en vragen om nadere toelichting verwijzen we naar de betreffende bijlage.

Fiche 1: Algemeen	<p>Het ontwerp-PPLG Overijssel omvat het gehele landelijk gebied als contramalaal van het stedelijke gebied (cf. de definitie van het NPLG) en is onderverdeeld in 6 deelgebieden waarvoor al concept-gebiedsprogramma's zijn opgesteld. Er zijn indicatieve kaarten die inhoudelijk richting geven aan de te maken keuzes, maar nog niet per deelgebied zijn uitgewerkt. De monitoring vergt van Overijssel nog nadere invulling en aansluiting op landelijke systemen (<u>zie voorwaarde 6</u>). We adviseren de terminologie van gebruikte gebiedsaanduidingen (overgangszones, overgangsgebieden e.d.) te uniformeren in de PPLG stukken. We adviseren daarnaast in het PPLG, en mogelijk ook aan het einde van een verkenningfase in een gebiedsproces, een paragraaf op te nemen over de bijsturingsmomenten gedurende het gebiedsproces en op het niveau van het totale programma, zodat vooraf helder is hoe en wanneer kan worden bijgestuurd op doelbereik. We adviseren tevens aan het einde van een verkenningfase een factsheet op te stellen voor individuele gebiedsprocessen, met informatie over de opgaven, de al genomen en nog in de planning zijnde maatregelen (o.b.v. beheerplannen en stroomgebiedsbeheerplannen en andere programma's) en welke aanvullende opgave er mogelijk nog ligt o.b.v. de NDA's, met suggesties voor mogelijke aanvullende (herstel)maatregelen om hiervoor te nemen, o.a. om verslechtering tegen te gaan. Nu is alle informatie nog te veel verspreid in verschillende documenten, waardoor op het niveau van het gebied het totale overzicht ontbreekt. We raden Overijssel aan om in de volgende versie van het PPLG de nog komende bevindingen van de Ecologische Autoriteit en het consortium van kennisinstellingen te betrekken (<u>zie voorwaarde 16</u>). Tot slot adviseren we het door de provincie Overijssel nog te ontwikkelen afwegingskader gereed te hebben aan het einde van de verkenningfase van de eerste te starten gebiedsprocessen.</p>
Fiche 2: Doelbereik NPLG/NPLG-doelen in samenhang & structurerende keuzes	<p>Voor de uitwerking van structurerende keuzes op het gebied van natuur (en stikstof) is deels nog een concretiseringsslag nodig (<u>zie voorwaarden 1 t/m 4</u>). Deels is hiervoor nog informatie van het Rijk nodig. Wat betreft de gevraagde nadere toelichting gaat het o.a. om het op procesniveau beschrijven van een strategie hoe het VHR doelgat van 30% wordt gedicht, met hoeveel areaal (en welk deel daarvan via NNN, welk deel via de bossenstrategie, welk deel via groenblauwe dooradering, welk deel via PAGW en/of extra agrarische natuur of extra natuur e.d.), of en hoe de drukfactoren worden weggenomen door het nemen van (herstel) maatregelen en hoe de geplande activiteiten gaan leiden tot herstel van habitats en soorten e.d. Een belangrijk punt voor het toetsteam is daarnaast dat in het PPLG nog niet is aangegeven hoe met prioriteit verslechtering voorkomen wordt (o.b.v. de NDA's en een overzicht van de al geplande maatregelen uit de beheerplannen; hoever staat de uitvoering en wat is aanvullend nodig?). Aan de uitwerking van de structurerende keuzes voor water en bodem wordt grotendeel vorm gegeven. Het blijkt uit de stukken onvoldoende of een LESA per N2000 gebied is toegepast. In de hoor en wederhoor heeft Overijssel aangegeven dat dit het geval is, wat in de volgende versie van het PPLG kan worden opgenomen (<u>zie voorwaarde 8</u>). Of klimaatadaptatie met en voor natuur is toegepast en hoe provincie Overijssel de instandhoudingsdoelstellingen van de N2000 gebieden concreet uitwerkt in omvang, ruimte en tijd behoeven ook nog nadere uitwerking (<u>zie</u></p>

	<p><u>voorwaarde 10 en 11</u>). We vragen tevens om een nadere onderbouwing in het PPLG op het gebied van water (<u>zie voorwaarde 14</u>). Specifiek gaat het hierbij om een drietal zaken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het opnemen van kwantitatieve informatie over de watervraag van gebieden (en in hoeverre hierin voorzien kan worden met gebiedseigen water en met name welke watervraag er dan gedaan wordt aan het hoofdwatersysteem). Dit is inclusief een analyse hoe veranderingen in het hoofdwatersysteem (zoals peilopzet van het IJsselmeer) hierop van invloed zijn; • waar en hoe vernatting zal plaatsvinden om bodemdaling tegen te gaan en CO₂-uitstoot te verminderen (conform hst. 3.17 van de handreiking) en hoe dit samenhangt met de opgave voor waterberging en de zoetwateropgave; • welke maatregelen via het PPLG nog genomen kunnen worden rondom de grondwaterbeschermingsgebieden waar een opgave ligt om nitraat of gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen, in aanvulling op bestaande maatregelen. Leg hierbij ook de relatie wat de consequenties zijn van deze maatregelen voor landgebruik en/of de agrarische bedrijfsvoering (zoals ook bouwstenen zijn opgesteld voor bijvoorbeeld de beekdalen aanpak) en wat de samenhang is met generiek Rijksbeleid. <p>Daarnaast <u>adviseren we</u> om nader toe te lichten of de hydrologische condities per N2000-gebied voldoen aan de ecologische vereisten (met name, wat is de opgave daar nog voor, omdat de provincie daar al vanaf 2013 mee bezig is). De uitwerking van het onderdeel klimaat is grotendeel op orde. We vragen om specificering van de onderbouwing van de opgaven voor methaan in de veehouderij (<u>zie voorwaarde 19</u>). Daarnaast <u>vragen we</u> om de aangeleverde onderbouwing over de methaانبerekening (samenvattend) in de volgende versie van het PPLG te verwerken. Tevens <u>vragen we om een nadere toelichting</u> over de reductie uitstoot in veenweidegebieden met het opzetten van het waterpeil.</p>
Fiche 3: Doelbereik andere opgaven	De meekoppelopgaven liften in belangrijke mate en wederkerig mee met de PPLG-doelen. We verzoeken Overijssel om nadere toelichting t.a.v. het voorkomen van situaties waarbij meekoppeldoelen (bv geur- en geluidshinder) zouden verslechteren (<u>zie voorwaarde 15</u>).
Fiche 4: Sociaaleconomische effecten inclusief toekomst landbouw	Er is een provincie-brede inventarisatie gemaakt die 8 punten in beeld brengt van impact die het PPLG zal hebben. De SEIA wordt volgens de planning van Overijssel in oktober opgeleverd. We <u>vragen</u> de provincie om deze analyse op te nemen in de vervolgversie van het PPLG (<u>zie voorwaarde 21</u>).
Fiche 5: Budget	Overijssel geeft in belangrijke mate een onderbouwing en raming van de exploitatielasten van het PPLG. Wel vragen we de gehele financiële PPLG-opgave nog inzichtelijk te maken, toegelicht naar korte termijn en langere termijn doelbereik (incl. maatregelen die al beoogd zijn vanuit andere programma's en plannen en een overzicht van de financiering die hiervoor beschikbaar is, <u>zie voorwaarde 23</u>). Zo wordt inzichtelijk hoe de kosten van de verschillende opgaven gedekt worden en welke middelen vanuit het TF benodigd zijn. Voor de kostenposten 'sociaaleconomisch' en 'grondgebonden melkveehouderij' <u>wordt een nadere toelichting gevraagd</u> van de gehanteerde eenheidsprijzen. We vragen mogelijke andere financiële bronnen voor het gevraagde budget duidelijker aan te geven in het PPLG (<u>zie voorwaarde 22</u>). De risicoparagraaf is op hoofdlijnen goed uitgewerkt, maar verdient op onderdelen nog nadere specificatie ook ten aanzien de kans dat risico's zich voordoen, de impact daarvan én hoe lock-in effecten bij bepaalde maatregelen worden voorkomen (<u>zie voorwaarde 20</u>).
Fiche 6: Besluitvorming en participatie	Het toetsteam heeft waardering voor de wijze waarop Overijssel al vroegtijdig en breed haar gebiedspartners (ook in de deelgebieden) heeft aangehaakt bij de totstandkoming van het voorliggende PPLG. Per deelgebied is er een communicatieplan opgesteld dat beschrijft wie de belangrijkste stakeholders zijn en hoe de participatie en communicatie in de komende periode plaats zal vinden.
Fiche 7: Samenhang en weging	<p>Het ontwerp-PPLG Overijssel onderbouwt en geeft op hoofdlijnen structuur en integraliteit aan het gewenste doelbereik van de NPLG-opgaven. Bij het toetsteam is er vertrouwen dat de door Overijssel voorziene sturing en aanpak van deze complexe opgave tot het gewenste resultaat kan leiden.</p> <p>Diverse punten vragen daarbij nog aandacht in de verdere uitwerking, zoals de uitwerking van monitoring, mogelijkheden voor bijsturing en individuele maatregelen richting doelbereik (<u>zie voorwaarden 6, 7 en 20</u>). Aandacht wordt gevraagd om voorafgaand aan de gebiedsprocessen duidelijkheid te geven over doelbereik en ruimtelijke kwaliteit en hiervoor tussendoelstellingen en monitoring in te bouwen om bij te kunnen sturen.</p> <p>Het toetsteam adviseert om kennislacunes duidelijk te markeren en in de tijd te adresseren. Een aantal voorwaarden uit de handreiking (opvolging NDA's, gebruik LESA's,) moet nog beter zichtbaar worden gemaakt, ook t.a.v. de activiteiten die hierop al zijn en worden ondernomen.</p>

5. Bevindingen koplopers eerste maatregelpakketten waarvoor aanvraag rijksbijdrage wordt ingediend A. Maatregelpakket 1: Gebiedsprocessen Met 4 bouwstenen: beekdalen, uitwerkingsgebieden rond N2000 gebieden, overige gebiedsprocessen en sociaaleconomische doelen	
Deel 0: Algemeen	<p>Het maatregelpakket gebiedsprocessen bestaat uit de bouwstenen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Proeftuin "Toekomstbestendige (landbouw in de) beekdalen • Proeftuin "Toekomstbestendige (landbouw in de) uitwerkingsgebieden rond Natura2000 gebieden" • Ondersteunen verkenningen "gebiedsprocessen buiten de uitwerkingsgebieden" • Sociaal economische doelen <p>Voor elke bouwsteen is de provincie de aanvrager, heeft de provincie de regie en organiseert gebiedstafels met betrokken partijen. Met agrariërs en agrarische collectieven vindt participatie plaats.</p> <p>De bestuurlijke gebiedstafels voeren de regie over de gebiedsprogramma's. Per bouwsteen zijn de betrokken gebieden en locaties aangegeven. In een overkoepelende tabel is aangegeven hoeveel middelen de provincie aanvraagt.</p>
Deel 1: Opgaven/ probleemanalyse en de te bereiken doelen	<p>De aanvraag bevat een uitgebreide toelichting voor de bouwstenen "beekdalen en gebiedsprocessen". Voor de bouwsteen "sociaaleconomische doelen" is dit nog op hoofdlijnen (zonder PxQ onderbouwing van de gevraagde middelen).</p> <p>De NPLG-doelen worden deels beschreven. We vragen de provincie om in de volgende versie van het maatregelpakket de link van de voorgestelde maatregelen met de NPLG-doelen nader te onderbouwen (<u>voorwaarden 2 & 3</u>). Ook de kwantificering van het doelbereik is nog maar deels gegeven (met name bij de bouwstenen sociaaleconomische doelen en overige gebiedsprocessen). Meekoppelopgaven vanuit de handreiking zijn nog niet terug te vinden (zie bijlage 7 van de handreiking).</p>
Deel 2: Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaaleconomische) effecten	<p>De maatregelen en instrumenten van de bouwstenen uit dit pakket zijn deels beschreven. Voor beekdalen en uitwerkingsgebieden betreft dit m.n. proeftuinen, verkenningen en planuitwerking. Voor sociaaleconomische doelen is niet duidelijk welke van de genoemde instrumenten daadwerkelijk ingezet gaat worden en waarvoor financiering wordt aangevraagd.</p> <p>Belangrijk aandachtspunt is dat we graag voor natuur en stikstof ook maatregelen zien en/of een toelichting ontvangen op de maatregelen die vanuit huidig beleid al genomen worden, gericht op het voorkomen van verslechtering (n.a.v. de NDA's, en indien nodig aanvullend op de al geplande maatregelen vanuit de beheerplannen, indien de uitkomsten van de NDA's hier om vragen, <u>zie voorwaarde 1</u>). We vragen om nadere toelichting zodat voor de bouwsteen beekdalen helder wordt op basis van welke criteria de eerste 3 gebiedsprocessen in de proeftuin starten. Daarnaast ontbreekt bij beekdalen nog de onderbouwing voor afwaardering cf. de met het Rijk afgesproken rekensystematiek (<u>zie voorwaarde 5</u>).</p>
Deel 3: Besluitvorming en daarbij betrokken partijen	<p>De rollen en verantwoordelijkheden zijn in de bouwstenen deels uitgewerkt. De regie is een gezamenlijk leerproces. De vraag is "hoe en door wie" gestuurd gaat worden op timing van het proces en de resultaten. In het planproces wordt dit verder uitgewerkt. De besluitvorming is nog slechts ten dele beschreven. Met name de vervolgprocedures behoeven aandacht.</p>
Deel 4: Financiën en risico's	<p>Per bouwsteen wordt aangegeven om welke investeringskosten het gaat, waarbij kosten deels gespecificeerd worden. Voor diverse eenheidsprijzen is een nadere onderbouwing nodig (<u>zie voorwaarde 9</u>, met een beschrijving om welke eenheidsprijzen dit gaat).</p> <p>De provincie vraagt alleen middelen aan uit het Transitiefonds, maar niet alle voorstellen passen binnen de voorwaarden van dit fonds. We vragen om een nadere onderbouwing van andere mogelijke financieringsbronnen (<u>voorwaarde 6</u>). Specifiek voor de bouwsteen 'overige gebiedsprocessen' vragen we om nadere onderbouwing van de voor deze bouwsteen beschikbare financiële middelen (<u>zie voorwaarde 7</u>). Hoe wordt de inzet van financiële middelen i.r.t. beoogd doelbereik in deze bouwsteen geborgd?</p> <p>Voor de bouwsteen sociaaleconomische doelen is het belangrijk dat er nog een onderbouwing wordt aangeleverd o.b.v. de SEIA uitkomsten in oktober (<u>zie voorwaarde 10</u>). We adviseren daarbij het aangevraagde bedrag uit te splitsen in noodzakelijke maatregelen voor gebiedsprocessen (en een directe bijdrage aan NPLG-doelen) en overige investeringen voor perspectief op het platteland. En focus op maatregelen die het gevolg zijn /ter compensatie zijn van de NPLG-opgave. Financiering van algemene maatregelen voor een leefbaar(der) platteland passen niet binnen de voorwaarden van het Transitiefonds.</p> <p>De aangegeven risico's en beheersmaatregelen zijn vrij 'hoog over'. Wij vragen de provincie om een nadere toelichting (<u>zie voorwaarde 11</u>).</p> <p>De eenheidsprijzen voor vrijwillige en juridische trajecten verschilt. Daarom vinden we het belangrijk dat voor toekenning van de gevraagde bijdrage voor planuitwerking in beekdalen en uitwerkingsgebieden, het (juridische) traject vooraf helder wordt gemaakt, omdat hiermee hogere kosten gepaard gaan dan bij vrijwillige trajecten (<u>zie voorwaarde 5</u>).</p>
Deel 5: Aanpak met planning en mijlpalen	<p>Voor de bouwstenen beekdalen, uitwerkingsgebieden en overige gebiedsprocessen wordt alleen beschreven wanneer met de verschillende projecten wordt gestart. We vragen de provincie om de planning verder te concretiseren (<u>zie voorwaarde 12</u>). Voor de bouwstenen 'beekdalen' en 'uitwerkingsgebieden rond N2000 gebieden' <u>vragen we daarnaast een toelichting hoe het urgente tijdspad wordt geborgd.</u></p>

	Over borging van menskracht en organisatiecapaciteit is bij de meeste bouwstenen nog weinig toegelicht. <u>Wij adviseren</u> dit verder te beschrijven in dit maatregelpakket en de onderliggende bouwstenen.
Deel 6: no-regret	De voorstellen voor de bouwsteen beekdal en uitwerkingsgebieden rond N2000 gebieden lijken <i>no regret</i> . Het zijn voorstellen in de prioritaire gebieden. We vragen Overijssel in de volgende versie van het maatregelpakket nader te onderbouwen waarom zo spoedig mogelijk starten met deze maatregelpakketten als <i>no regret</i> te beschouwen is. En waarom er in de prioritaire gebieden veenweide, beekdal en overgangsgebieden niet al meer <i>no regret</i> maatregelen te nemen zijn, parallel aan het starten van gebiedsprocessen en/of een nadere toelichting wordt gegeven welke concrete maatregelen er vanuit huidig beleid (ontwikkelopgave N2000 e.d.) in deze gebieden al genomen worden of gepland zijn (zie voorwaarde 1).

Bevindingen koplopers eerste maatregelpakketten waarvoor aanvraag rijksbijdrage wordt ingediend B. Maatregelpakket 2; Grond	
Deel 0: Algemeen	<p>Het maatregelpakket grond bestaat uit de bouwsteen "opbouw grondpositie" voor de gehele provincie Overijssel. Hierbij zijn naast de provincie, ook het Rijk en individuele agrariërs/grondeigenaren betrokken.</p> <p>Provincie Overijssel geeft aan regie te willen voeren. Vanuit die gedachte is het te verwachten dat de uitvoering volledig bij de provincie ligt.</p> <p>Het toetsteam vraagt aan provincie Overijssel hoe zij de (financiële) verdeling tussen de provincie en de Nationale Grondbank ziet i.r.t. het opbouwen van de grondvoorraad. Daarnaast gaat het Rijk graag in op het voorstel van Overijssel om over de inzet van de Nationale Grondbank nader met elkaar in gesprek te gaan. Waarbij we het belangrijk vinden op te merken dat inzet van de Nationale Grondbank en regie bij provincie elkaar niet uitsluiten, maar elkaar goed kunnen aanvullen.</p>
Deel 1: Opgaven/ probleemanalyse en de te bereiken doelen	<p>De opgave zoals beschreven betreft 2.445 ha nieuwe natuur, 1.000 ha uitbreiding bos areaal en 62.000-66.000 ha natuurinclusieve landbouw icm beheer leefgebieden. De verwervingsopgave wordt geschat op 15.350 ha in de periode 2023 -2035. Voor het aangevraagde maatregelpakket voor 2023 en 2024 gaat het samen om circa 2.350 ha. De aanvraag betreft vooral het middel om een grondpositie verkrijgen, en daarmee de NPLG-doelen te behalen.</p> <p>Dit maatregelpakket beoogt extensivering van landbouwgronden in de uitwerkingsgebieden te faciliteren. Daarmee wordt het perspectief van de landbouw in deze gebieden vergroot.</p>
Deel 2: Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaaleconomische) effecten	<p>Er is nog niet beschreven welk doelbereik wordt gehaald door het inzetten van de beoogde ruilgronden. De extensivering in deze gebieden leidt naar verwachting tot afname van de melkveehouderij met ca. 10% (aanvullend op de afname van spoor 1) in de periode tot 2030. Dat zal ook zijn bij zelfrealisatie door de eigenaar (= geen aankoop door de overheid). Dit leidt tot een afname van emissies.</p> <p>Voor de provincie Overijssel is het opbouwen van een grondpositie een belangrijk punt. Het financieren van de ruilgronden past niet binnen het Transitiefonds, dit is wel mogelijk via eigen middelen en/of de Nationale Grondbank.</p>
Deel 3: Besluitvorming en daarbij betrokken partijen	<p>De provincie geeft aan de grond te verwerven. Procedures zijn nog niet aangegeven. Gebiedsparticipatie is niet van toepassing.</p>
Deel 4: Financiën en risico's	<p>In het maatregelpakket wordt € 194 mln. gevraagd (€ 191,5 mln. opkoop percelen en € 2,5 mln. proceskosten). De proceskosten betreffen uitvoeringskosten verbonden aan de aankoop van gronden. Voor dekking wordt gekeken naar het Transitiefonds. De raming onder deze aanvraag is onderbouwd. Dekking wordt gezocht in het Transitiefonds. (Ruil)gronden worden echter niet direct gefinancierd uit het TF. We vragen een nadere onderbouwing welk deel van de gevraagde financiële middelen betrekking heeft op gronden die worden aangeschaft voor de realisatie van ha's nieuwe natuur en uitbreiding van het areaal bos (zie voorwaarde 8).</p> <p>In het maatregelenpakket wordt ingegaan op risico's waardevermindering bij aankoop van gebouwen. Er wordt hier nog geen financiering voor gevraagd. Er is kennis genomen van deze risico's.</p> <p>Het Rijk zal met de betrekking tot de financiering grondkosten en afwaardering nog een aantal aspecten uitwerken, waaronder aankoop bij functieverandering en waardedaling gebouwen.</p>
Deel 5: Aanpak met planning en mijlpalen	<p>Planning realisatie is niet concreet aangegeven. Wel wordt verwezen naar een start per 2024 en dat voor de jaren daarna aanvullende afspraken worden gemaakt.</p> <p>Over de borging van menskracht en organisatie is in de interviewronde aangegeven dat de huidige provinciale grondfaciliteit al een grote organisatie is (meer dan 30 fte), die ook al gronden aankoopt. In het maatregelfiche is hier nog niets over opgenomen.</p>
Deel 6: no-regret	<p>De aankoop van ruilgronden is belangrijk voor realisatie van de NPLG-opgave, maar loopt technisch/financieel via een andere manier dan Provincie Overijssel nu voorstelt.</p> <p>Het Rijk zal met de betrekking tot de financiering grondkosten en afwaardering nog een aantal aspecten uitwerken, waaronder aankoop bij functieverandering.</p>

Bevindingen koplopers
eerste maatregelpakketten waarvoor aanvraag rijksbijdrage wordt ingediend
C. Maatregelpakket 3; Brede integrale aanpak
Met bouwsteen: Landbouw

Deel 0: Algemeen	<p>De hoofdaanvrager van het maatregelpakket "brede integrale aanpak" (met bouwsteen Landbouw) is de Provincie Overijssel. Het pakket geldt voor de gehele provincie, al vragen we ons af of niet prioritair op de uitwerkingsgebieden wordt ingezet. In de hoor en wederhoor is dit bevestigd voor diverse voorgestelde maatregelen. We zien graag dat dit <u>nader wordt toegelicht</u> in de volgende versie van het maatregelpakket.</p> <p>Er mist een toedeling van de taken naar de verschillende deelnemende partijen, al zijn de rollen enigszins omschreven.</p> <p>In de samenvatting is de aanpak in hoofdlijnen, met 10 voorstellen, duidelijk. Hierin is tevens een overzicht van de totale kosten opgenomen: een duidelijke tabel met p*q. Het dekkingsvoorstel verwijst naar het Transitiefonds.</p>
Deel 1: Opgaven/ probleemanalyse en de te bereiken doelen	<p>De aanvraag bevat deels een beschrijving van de opgave. Hiervoor wordt verwezen naar bijlagen (gebiedsgerichte maatregelpakketten en de landbouwvisie).</p> <p>In de aanvraag wordt beschreven aan welke NPLG-doelen de aanvraag bijdraagt, maar niet hoeveel van het doelbereik hiermee bereikt moet worden. Dat dient nader toelichting te worden (<u>zie voorwaarde 2</u>).</p> <p>Af en toe wordt een meekoppeling genoemd, maar dit wordt nog niet verder geconcretiseerd. Voorbeelden hiervan zijn dieiergezondheid- en dierenwelzijn en recreatiemogelijkheden. Ook wordt een toelichting op de aansluiting met het GLB gegeven. Daarnaast vragen we ons af waarom met dit maatregelpakket alleen op de melkveehouderij lijkt te worden ingezet. We vragen hierop <u>een nadere toelichting</u> van de provincie.</p>
Deel 2: Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaaleconomische) effecten	<p>Maatregelen en instrumenten zijn beschreven in de aanvraag. <u>We vragen om een nadere toelichting</u> hierop. Hoe zien de 10 (of meer) beoogde instrumenten voor de 10 voorstellen er precies uit?</p> <p>Het doelbereik van dit maatregelpakket, de individuele voorgestelde maatregelen en het aandeel van het maatregelpakket in het totale doelbereik is niet aangegeven. Het is belangrijk dat dit nog wordt toegevoegd (<u>zie voorwaarde 2</u>). In het gebiedsprogramma worden wel reductiepercentages genoemd, maar het is onduidelijk wat de bijdrage van dit pakket daar precies op is. Verder is aangegeven aan welke doelen van het NPLG dit pakket bijdraagt, maar dit is nog niet kwantitatief uitgedrukt.</p> <p>De kern van de 10 voorgestelde maatregelen wordt onderbouwd. Op diverse punten <u>vragen we een nadere toelichting</u>. In de beantwoording van de beoordelingsvragen, zijn per voorgestelde maatregel resterende vragen uitgewerkt (zie beoordelingsvraag 28 in de betreffende bijlage). Aandachtspunten per voorstel zijn o.a.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Stoppers faciliteren en stimuleren</u>. Heb aandacht voor de verhouding met bestaande regelingen en maatregelen rond erfcoaches, zaakbegeleiders LBV/LBV+ e.d. 2. <u>Extensivering (gronden)</u>. Nadere uitwerking is nodig van het type afwaardering, welke regelingen hiervoor wordt ontwikkeld en de rekensystematiek (<u>zie voorwaarde 5</u>). 3. <u>Beloning KPI's melkveehouderij</u>. Aandachtspunt voor deze maatregel is dat het past binnen het landelijke KPI systeem. 4. <u>KPI weidegang melkveehouderij</u>. Hoe wordt de effectiviteit van deze maatregel gegarandeerd, nu ingezet wordt op maar 1 KPI indicator? En bezie de overlap met de ecoregeling. 5. <u>Innovatie/nieuwe teelten</u>. Let op de borging van de afzet van nieuwe teelten. 6. <u>Natuurinclusieve landbouw (agroforestry)</u>. Sluit aan bij de ontwikkelde kennis ontwikkeld in het Agroforestry netwerk Nederland. 7. <u>Natuurinclusieve landbouw (omschakelen naar biologisch)</u>. Heb aandacht voor het effectief implementeren van deze maatregel en dubbelfinanciering vanuit het Omschakelfonds. 8. <u>Omvormers (landgoederen)</u>. Er wordt een nadere toelichting gevraagd op deze maatregel, hoe draagt dit bij aan het doelbereik van de NPLG-opgaven en hoe is de € 10 mln. onderbouwd? 9. <u>Innovatie (borging)</u>. We adviseren goed aan te sluiten bij het nationaal praktijk netwerk (en de beschikbaarheid van WUR capaciteit als aandachtspunt mee te nemen), en we ontvangen graag een nadere toelichting op de gevraagde € 6 mln. 10. <u>Multifunctionele landbouw</u>. Aan wat voor soort activiteiten wordt de € 2 ton besteed?
Deel 3: Besluitvorming en daarbij betrokken partijen	<p>De partijen en rollen zijn duidelijk, maar de verantwoordelijkheden nog niet. Verder zijn de vervolgprocedures en benodigde besluitvorming nog niet goed in beeld gebracht. Zo wordt voor de KPI's, biobased en eiwitteelt alleen benadrukt dat 5 jarige duidelijkheid en vooraf communiceren aan agrariërs belangrijk is.</p> <p>Bewonersparticipatie vindt (deels) plaats door regelmatig afstemming met LTO, NAJK en agrarische collectieven.</p>

Deel 4: Financiën en risico's	<p>Per voorgestelde maatregel wordt toegelicht waarvoor de middelen in hoofdlijn worden ingezet. We vragen voor de post extensivering/afwaardering een nadere onderbouwing (<u>zie voorwaarde 5</u>).</p> <p>Risico's en beheermaatregelen zijn deels aangegeven, namelijk over de 'beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel' met als maatregel 'personeel behouden en regelmatig werven'. We vragen om een uitgebreidere analyse van de risico's en beheermaatregelen (<u>zie voorwaarde 11</u>).</p>
Deel 5: Aanpak met planning en mijlpalen	<p>Er is geen planning opgenomen voor de realisatie van het maatregelpakket, inclusief tussenresultaten en een afronding. We vragen de provincie dit op te nemen in de volgende versie van het maatregelpakket (<u>zie voorwaarde 12</u>).</p> <p>Beschikbare menskracht en organisatie voor realisatie van het maatregelpakket is zeer beperkt opgenomen (zie ook deel 4 over risico's). Graag verder uitwerken in de volgende versie van het maatregelpakket.</p>
Deel 6: no-regret	<p>Diverse maatregelen lijken <i>no regret</i>, al is nog niet toegelicht in welke gebieden de maatregelen worden genomen en hoe <i>lock in</i> effecten echt worden voorkomen. Hierop ontvangen we graag een nadere toelichting (<u>zie voorwaarde 1</u>).</p>

Bijlage bij brief: reactie op vragen en voorwaarden vanuit provincies

Vanuit meerdere provincies is aangegeven welke vragen zij stellen aan het Rijk en welke randvoorwaarden zij nodig achten voor de verdere doorontwikkeling van hun PPLG. Dit document bevat antwoorden op vragen en voorwaarden die verschillende provincies aan het Rijk hebben gesteld bij de indiening van hun PPLG en maatregelpakketten.

Overzicht	
#	Onderwerp
1	Vervolg na vervallen landbouwakkoord
2	Transitiefonds en integrale dekking vanuit Rijksfinancieringsbronnen
3	Langjarige beheervergoedingen voor natuurbeheer en ecosysteemdiensten
4	Uitvoeringscapaciteit
5	Consistent beleid op NPLG-doelen en helderheid over de effecten van generieke maatregelen op doelbereik
6	Aanpak Piekbelasting
7	PAS-melders
8	Juridisch instrumentarium/ borging, met name van innovaties in de landbouw
9	Moeilijk beïnvloedbare (stikstof)bronnen
10	Toestemmingverlening i.r.t. natuurdoelanalyses

1. Vervolg na vervallen landbouwakkoord

U vraagt het Rijk om een concreet en helder perspectief voor de agrarische sector, onder meer door het wegvallen van het landbouwakkoord. U vraagt bijvoorbeeld om nadere duiding op onderwerpen als de KPI-systematiek en generieke normen op bedrijfsniveau.

Antwoord:

Na de beëindiging van de gesprekken over een Landbouwakkoord en de val van het kabinet beraadt het kabinet zich op de te nemen vervolgstappen. Hierover zal t.z.t. meer informatie beschikbaar komen. Tot die tijd begrijpen wij het als u de onderdelen landbouw in uw gebiedsprogramma nog niet volledig kunt uitwerken.

2. Transitiefonds en integrale dekking vanuit Rijksfinancieringsbronnen

U vraagt het Rijk om verdere duidelijkheid over het Transitiefonds (o.a. administratieve last, mate van flexibiliteit inzet middelen), en om ondersteuning bij het organiseren van een integrale dekking van de gebiedsprogramma's, waaronder eventuele (Rijks)bijdragen vanuit andere financieringsbronnen dan het Transitiefonds. Dit geldt onder meer voor de dekking van sociaaleconomische maatregelen gericht op leefbaarheid in het landelijk gebied.

Antwoord:

Via trajecten als 'Samen Ramen' en het artikel 2 onderzoek naar de uitvoeringskosten van provincies, gemeenten en waterschappen, wordt nadere invulling gegeven aan de administratieve afspraken rond het fonds.

De stikstof-, klimaat- en wateropgaven in Nederland zijn urgent en de middelen uit het Transitiefonds zijn er om via maatregelen invulling te geven aan die opgave. Door de grote opgave en de beperkte hoeveelheid middelen, is het van groot belang dat de doeltreffendheid en doelmatigheid van de te treffen maatregelen goed in beeld zijn. De middelen uit het fonds kunnen worden ingezet voor de doelen zoals die zijn opgenomen in de instellingswet van het Transitiefonds. Het Transitiefonds biedt geen ruimte voor de financiering van sociaaleconomische maatregelen.

Niet alle maatregelen uit het gebiedsprogramma zullen uit het Transitiefonds kunnen worden gefinancierd, omdat bekostiging uit andere bronnen van regio of Rijk passender is, omdat niet voldoen wordt aan de voorwaarden van het Transitiefonds of omdat de middelen uit het fonds beperkt zijn. Maatregelen kunnen soms in aanmerking komen voor (eventueel gecombineerde) bekostiging vanuit verschillende fondsen of bronnen, dat kan echter verschillen per maatregel. Met deze andere fondsen en programma's worden de mogelijkheden tot harmonisatie met het Transitiefonds (qua proces, uitkering, verantwoording) verkend.

3. Langjarige beheervergoedingen voor natuurbeheer en ecosysteemdiensten

U vraagt het Rijk om duidelijkheid te geven over de mogelijkheden voor langjarige beheervergoedingen voor natuurbeheer en ecosysteemdiensten.

Antwoord:

Wij snappen uw vraag over duidelijkheid omtrent langjarige beheervergoedingen. Het kabinet had dit graag geregeld via het Landbouwakkoord. Helaas is dit akkoord er niet gekomen en gezien de demissionaire status van het kabinet zal besluitvorming hierover worden overgelaten aan een nieuw kabinet.

4. Uitvoeringscapaciteit

U vraagt het Rijk aandacht voor voldoende capaciteit bij (mede)overheden.

Antwoord:

Dit is een essentieel onderdeel voor de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van de transitie in het landelijk gebied. Het voorschot voor uitvoeringskosten voor de provincies over 2022 en 2023 is ontvangen door alle provincies. Er wordt nu gewerkt door LNV aan een voorschot voor uitvoeringskosten 2023 voor waterschappen en gemeenten. Hierbij wordt deze dit jaar uitgekeerd aan de waterschappen en gemeenten

Daarnaast is binnen DG RTL (LNV) de directie Netwerkfaciliteit verantwoordelijk voor het faciliteren van de provincies, gemeenten en waterschappen, bijvoorbeeld bij capaciteit- en expertisevraagstukken in het kader van het NPLG. In dat kader is een samenwerkingsverband opgetuigd met de zes fysieke uitvoeringsorganisaties van het Rijk om hun gecombineerde kennis en expertise in te zetten. Deze zes Rijksuitvoeringsorganisaties (RWS, Kadaster, RVO, Rijksdienst Cultureel Erfgoed, Staatsbosbeheer) bundelen expertise, data en kennis en maken deze vraaggericht beschikbaar voor overheden via een Datafaciliteit, Helpdesk en Kennisteams rond thema's zoals Grond, Landbouw en Gebiedsontwikkeling. Andere trajecten, zoals samenwerking met de private sector, poolvorming t.b.v. overheden, opzet van een traineeprogramma en een samenwerkingsverband met onderwijsinstellingen zijn ook nog in ontwikkeling.

5. Consistent beleid op NPLG-doelen en helderheid over de effecten van generieke maatregelen op doelbereik

U vraagt het Rijk om duidelijke doorvertaling van doelen, met name natuur en klimaat, naar provinciaal niveau, en om aan te geven wat de verwachte effecten zijn van generieke (Rijks)maatregelen zodat de restopgave voor provincies helder is.

Antwoord:

Het Rijk erkent dat provincies op onderdelen nog geen volledige uitwerking hebben kunnen geven, in afwachting van ontwikkelingen en nog te maken keuzes binnen het Rijk.

Het Rijk snapt ook de behoefte van provincies om een indicatie te hebben van de verwachte effecten van Rijksmaatregelen op de desbetreffende provincie. Deze inschatting kan niet op alle onderdelen gegeven worden. Dit heeft te maken met een aantal factoren zoals:

- Het vrijwillige karakter van maatregelen;
- Voor een deel van het Rijksbeleid is nog niet concreet welke maatregelen en instrumenten hieraan gekoppeld worden (bijvoorbeeld als het gaat om de 4 Mton normeren en beprijzen voor klimaat);
- Nog niet alle modellen zijn erop ingericht om maatregelen op provinciaal niveau door te rekenen. Samen met kennisinstellingen wordt dit wel verder verkend.

In het NPLG zal in een hoofdstuk worden omschreven wat de relatie is tussen generiek, gebiedsgericht, en Rijksmaatregelen en provinciale maatregelen. Hiervoor zullen ook de koepels worden geconsulteerd.

Regionale doorvertaling van de VHR doelen

LNV is systeemverantwoordelijk voor implementatie van de Vogel- en de Habitatrichtlijn in Nederland. Provincies hebben hierin een belangrijke uitvoerende taak. Onderdeel van de VHR-doelen in het NPLG is dat provincies uiterlijk in 2030 maatregelen hebben getroffen voor het overbruggen van 30% van het gat tussen het huidige areaal en het areaal dat noodzakelijk is voor een gunstige staat van instandhouding (gSvI).

Het Rijk werkt momenteel aan de concretisering van de 30% te ontwikkelen areaalopgave voor 2030. Deze wordt op ambtelijk niveau verder besproken met de provincies. Deze concretisering zal vervolgens als richtinggevend doel worden opgenomen in het Ontwerp NPLG.

Provincies hebben in de gebiedsprogramma's maatregelen en voorstellen opgenomen voor de invulling van de Bossenstrategie. Deze voorstellen tezamen voldoen niet aan de nationale doelstelling. In het Ontwerp NPLG is een indicatieve verdeling opgenomen van een deel van de opgave, gebaseerd op de provinciale gebiedsprogramma's. Voordat het Ontwerp NPLG definitief wordt vastgesteld zullen provincies en Rijk met een verdeling komen voor de restopgave, zodat de gehele opgave voor nieuw bos over de provincies is verdeeld. In de gebiedsprogramma's zullen de plannen voor de bossenstrategie verder geconcretiseerd moeten worden, ook voor herstel van bestaand bos.

Klimaat

In het voorjaarsbesluit 2023 is het volgende bepaald (zie ook de [Kamerbrief over voorjaarsbesluitvorming Klimaat](#)). Het NPLG dient in de veehouderij en akkerbouw 5 Mton broeikasgasreductie in 2030 te realiseren. De verwachting is dat met opkoopregelingen (t.b.v. stikstof) al circa 1 Mton reductie gerealiseerd kan worden. Voor de resterende klimaatopgave van 4 Mton wordt normerend en beprijzend beleid gemaakt. Over de concrete invulling van het normerend en beprijzend beleid zijn nog geen afspraken gemaakt. Het streven is dit richting formatie uit te werken. Dit dient vervolgens als aanvullende input voor de gebiedsprogramma's van het NPLG waarmee provincies gebiedsgericht en integraal invulling geven aan de opgaven.

In februari is ook een geografische verdeling van de klimaatopgave in de veehouderij (incl. mestaanwending gebaseerd op de KEV 2021) en een emissiereductie-opgave per provincie meegegeven. Deze verdeling is gebaseerd op een mix van gebiedsgerichte en generieke maatregelen. Er ligt kortom een gezamenlijke verantwoordelijkheid bij provincies en Rijk voor het realiseren van deze opgave. Rijksbeleid geeft invulling aan de 5 Mton. Tegelijkertijd zal een deel van het rijksbeleid gebiedsgericht uitgewerkt moeten worden. Provincies zijn aan zet om deze opgave mee te nemen bij de gebiedsprogramma's en gebiedsprocessen en hebben een rol bij de gebiedsgerichte aanpak van Rijksbeleid. Het Rijk vraagt de provincies nadrukkelijk vanuit integraliteit en ook van uit de klimaatopgave naar het bepalen van maatregelen te kijken en desinvesteringen (kostbare lock-in effecten) door een eenzijdige focus op de stikstofopgave te voorkomen. Provincies met een hogere emissiereductie-opgave hebben een grotere verantwoordelijkheid voor de gebiedsgerichte uitwerking en realisatie van de klimaatdoelen. Provincies en Rijk trekken dus gezamenlijk op voor het realiseren van deze opgave wetende dat de klimaatopgave in 2030 slechts een tussendoel is op weg naar klimaatneutraliteit voor Nederland in 2050.

Voor koolstofopslag en emissiereductie in landgebruik is er ook een gezamenlijke verantwoordelijkheid bij Rijk en provincies. Voor de koolstofopslag minerale landbouwbodems wordt op dit moment gewerkt aan een geografische verdeling, en deze wordt afgestemd met provincies. Bij deze opgave hebben provincies een rol om Rijksmaatregelen gebiedsgericht uit te werken en de opgave in samenhang met de andere NPLG-doelen te realiseren in gebiedsprocessen. Deze verdeling zal onderdeel zijn van het Ontwerp-NPLG.

Voor de klimaatopgave Bomen, Bossen en Natuur is het met de huidige kennis nog niet mogelijk te komen tot een geografische verdeling. Deze zal dus ook geen onderdeel vormen van het Ontwerp-NPLG. Wel is er veel koppeling met deze opgave en de uitbreiding van natuurarealen in de VHR, de Bossenstrategie en de uitbreiding van GBDA. Naar de toekomst toe zal gekeken worden of er alsnog een regionale verdeling van deze opgave mogelijk is, ofwel welke praktische handvaten voor uitwerking meegegeven kunnen worden in een handreiking voor de gebiedsprogramma's.

6. Aanpak Piekbelasting

U vraagt om een update over de Aanpak Piekbelasting en duidelijkheid over andere regelingen/mogelijkheden, zoals voor verplaatsing en omschakeling.

Antwoord:

Sinds 1 augustus jl. zijn alle regio's van start gegaan met de uitvoering van de aanpak piekbelasting. Ondernemers die vallen onder de aanpak kunnen gebruik maken van een zaakbegeleider. Een zaakbegeleider kan een ondernemer ondersteunen en begeleiden in het verkennen van de verschillende mogelijkheden binnen de aanpak, dit gebeurt op initiatief van de ondernemer.

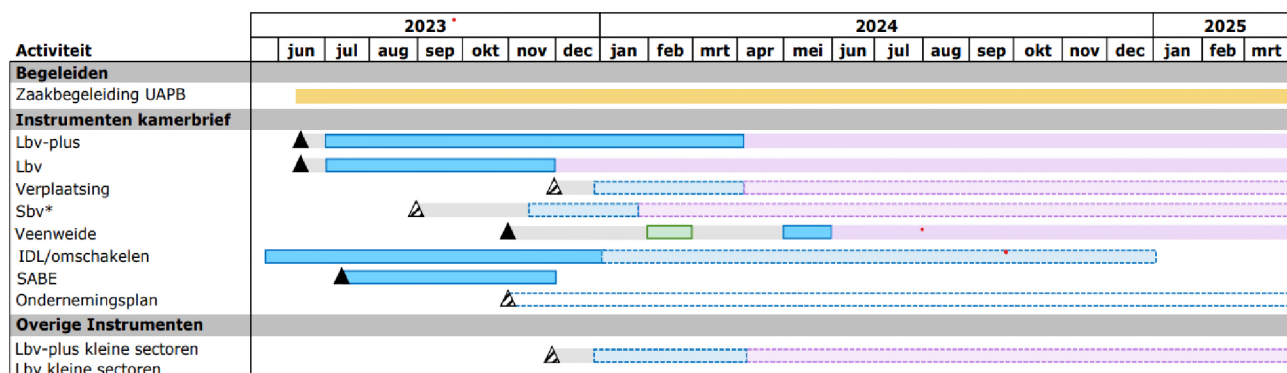
Binnen de aanpak piekbelasting kunnen ondernemers door (een combinatie van) innoveren, extensiveren, omschakelen en/of verplaatsen komen tot stikstofreductie. Ook vrijwillige beëindiging behoort tot de mogelijkheden. De Lbv-plus (en de Lbv voor een bredere groep ondernemers) is 3 juli open gegaan. Er is veel interesse in de regelingen, maar het is nog te vroeg om op basis de aantallen inschrijving voorspellingen te doen over het verdere verloop en de uiteindelijke resultaten.

Bovendien gaat de aanpak over veel meer dan alleen stoppen. Uiteindelijk gaat het om de totale hoeveelheid stikstof die we via extensiveren, omschakelen, innoveren, verplaatsen en stoppen weten te reduceren.

Het streven is dat eind van dit jaar de overige regelingen gepubliceerd zijn en een periode alle regelingen gelijktijdig openstaan. Het gaat om een grote, belangrijke keuze voor ondernemers, waarbij tijd en rust nodig is om de juiste keuze te kunnen maken.

In onderstaande weergave vindt u een overzicht van de verschillende regelingen en de te verwachte termijn van publicatie en opstelling. Voor een aantal regelingen is dit indicatief o.a. vanwege staatssteunnotificatie.

Openstellingskalender | Dit zijn de geplande openstellingen in de aanpak piekbelasting

Legenda

- ▲ Moment van publicatie (vastgesteld)
- △ Moment van publicatie (streven)
- Openstelling regeling
- Definitieve vaststelling
- Indicatieve planning
- Interesselijst Veenweide regeling
- Zaakbegeleiding

7. PAS-melders

U vraagt om een oplossing voor de situatie van PAS-melders.

Antwoord:

Het kabinet vindt het van groot belang dat zoveel mogelijk meldingen zo spoedig mogelijk in vergunningen worden omgezet. Daarom wordt het legalisatieprogramma uitgevoerd en worden er bronmaatregelen getroffen.

Er zijn 2488 legalisatieverzoeken ingediend. Van de 596 beoordeelde dossiers blijkt dat 259 meldingen niet aan de criteria voldoen om gelegaliseerd te worden. Van 337 meldingen is vastgesteld dat ze recht hebben op een oplossing via het legalisatieprogramma. Voor 107 daarvan is reeds een oplossing:

- 14 melders hebben inmiddels vergunningen verleend gekregen.
- 51 meldingen hebben geen legalisatie nodig, bijvoorbeeld omdat er sprake is van dubbele aanvragen (11) of omdat er door de rekengrens geen berekende stikstof op natuur is (40);

- 43 meldingen hebben een bestuurlijk rechtsoordeel gekregen en 2 meldingen een positieve weigering omdat er geen stikstofruimte nodig is voor legalisatie; zij passen binnen hun bestaande toestemming.

Voor het versnellen van het legalisatieprogramma wordt de eerst inzetbare ruimte uit de aanpak piekbelasters gebruikt.

Het kabinet heeft recent besloten om de prioritering van ruimte in het SSRS aan te passen waardoor de ruimte in beginsel éérs beschikbaar komt voor PAS-melders. Mede op verzoek van de provincies komt een interactieve kaart van het RIVM waarmee beter is in te schatten waar ruimte uit regelingen beschikbaar komt, zodat de verificatie daarop kan worden gefocust.

8. Juridisch instrumentarium/ borging, met name van innovaties in de landbouw

U geeft aan dat, om tot uitvoering van gebiedsprogramma's te komen, het van belang is dat er voldoende juridische borging is van geplande maatregelen die leiden tot doelbereik, waaronder innovaties in bijvoorbeeld de landbouw.

Antwoord:

M.b.t. innovaties en Rav-factoren

Na de uitspraak van de Raad van State vorig jaar, is het niet meer mogelijk om een natuurvergunning te verlenen waarbij de berekening enkel gebaseerd is op Rav-factoren. Daarvoor moet een passende beoordeling overlegd worden. Om ondernemers te ondersteunen bij het opstellen van een passende beoordeling, werkt DGLGS samen met de provincies aan het opstellen van een handreiking die daarvoor handvatten kan bieden om te komen tot een juridisch houdbare natuurvergunning. Ook loopt er een onderzoekstraject om te borgen dat emissiearme stalsystemen op een juiste wijze worden gebruikt zodat het stikstofreducerend effect (wat deze stalsystemen beloven te halen) ook daadwerkelijk gehaald wordt. Daarnaast zet IenW in op het verbeteren van de huidige systematiek van totstandkoming van emissiefactoren en gebruik van de emissiearme stalsystemen. Voor de langere termijn wordt er gewerkt aan een nieuwe reguleringsystematiek voor emissies op basis van middelvoorschriften in combinatie met continu gemeten emissies.

M.b.t. emissies op bedrijfsniveau, KPI's en landschapsgronden

Na de beëindiging van de gesprekken over een Landbouwakkoord en de val van het kabinet beraadt het kabinet zich op de te nemen vervolgstappen. Hierover zal t.z.t. meer informatie beschikbaar komen.

9. Moeilijk beïnvloedbare stikstofbronnen

U geeft aan behoefte te hebben aan een duidelijke erkenning en prioritering bij het Rijk voor de aanpak van de problematiek rondom moeilijk beïnvloedbare stikstofbronnen, die op korte termijn (de komende jaren) niet kan worden opgelost. En vooral: wat dit betekent voor maatregelen die u en/of Rijk (moet) nemen ten aanzien van wel beïnvloedbare bronnen.

Antwoord:

Het Rijk realiseert zich dat er sprake kan zijn van situaties waarin bronnen van stikstof lastig beïnvloedbaar zijn en dat de realiteit is dat oplossingen hiervan een meerjarige aanpak vergen. Dit laat onverlet dat het Rijk zich maximaal inspant om te doen te doen wat wél binnen onze mogelijkheden ligt om tot vermindering van depositie van stikstof op kwetsbare natuurgebieden te komen. Dat is ook van belang voor volhoudbare toestemmingsverlening van de diverse ruimtelijk-economische ontwikkelingen. Provincies en Rijk blijven hierover met elkaar in gesprek, aansluitend op de structurele aanpak stikstof en de gebiedsgerichte aanpak van het NPLG.

Wat betreft het buitenland: de huidige vijf sporen voor de buitenlandse aanpak van het Rijk blijven van kracht. Het Rijk (LNV/LGS) komt na het zomerreces met een reactie op de toezegging Omtzigt (en op moties Koekkoek, Omtzigt en van Baarle). Dat houdt een visie in op de aanpak van de problematiek in grensgebieden, resp. welke afspraken met de buurlanden worden gemaakt. Er wordt gekeken naar de (gunstige) effecten die worden verwacht van de uitvoering van de vastgestelde Vlaamse PAS-op emissie/depositie in NL natuurgebieden. Met Vlaanderen werkt het Rijk samen met betrokken provincies intensief samen onder meer middels grensoverschrijdende pilots gericht op gemeenschappelijk natuurherstel/beheer en het in kaart brengen van impact van internationale scheepvaart op Vlaamse en Zeeuwse natuur. Daarnaast wordt gezamenlijk gewerkt

aan een afsprakenkader over dossieruitwisseling en beoordeling van grensoverschrijdende effecten bij vergunningverlening. Samen met betrokken provincies worden stappen gezet om tot intensievere samenwerking met Noordrijn-Westfalen te komen en zal binnenkort overleg zijn met Nedersaksen.

Wat betreft de zeescheepvaart: de nieuwe internationale richtlijnen voor motoren/emissies (NECA en VECA) leveren op de lange termijn (tijdsbestek van tientallen jaren) naar verwachting een reductie van 80% stikstofemissie op. Zeescheepvaart zal op termijn onder het Europese ETR vallen; dit betekent dat emissierechten door bedrijven gekocht moeten worden. Dit is een prikkel voor de verdere reductie van emissies.

- Walstroom zeescheepvaart: aanstaande verplichting in grote zeehavens. Effecten zijn nog te bezien.
- Maritiem masterplan I&W gericht op verduurzamen van (exclusief) de Nederlandse vloot, medio juli 2023 bekend wat de maatregelen zijn.

Wat betreft de meetcorrectie blijkt uit een recent uitgebrachte rapportage van het RIVM blijkt dat er geen grote emissiebronnen zijn die de hoge meetcorrectie verklaren.

10. Toestemmingverlening i.r.t. de Natuurdoelanalyses

U geeft aan dat NDA's zorgelijke signalen geven over de staat van stikstofgevoelige natuur en dat dit extra druk zet op toekomstbestendige toestemmingsverlening/ vergunningverlening.

Antwoord:

Als bevoegd gezag zijn in de meeste gevallen provincies primair bevoegd om hier afwegingen over te maken. Tegelijkertijd begrijpen wij ook uw zorgen over de impact van NDA's met veel negatieve scores. Dat geldt in het bijzonder in gebieden waar verslechtering niet is uit te sluiten en waar instandhoudingsdoelstellingen, ook met extra inspanningen, in de komende jaren nog buiten bereik zullen zijn.

Primair is het belangrijk dat de staat van de natuur bepalend is voor de ruimte die er is voor toestemmingsverlening. De NDA's zijn slechts feitelijke ecologische analyses die beschrijven wat de staat van de natuur is, inclusief de verwachte gevolgen van vastgestelde maatregelen, in de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. De NDA's zijn niet opgesteld met het doel om toestemmingsverlening makkelijker (of moeilijker) te maken, maar hebben hier als best beschikbare kennis van gebieden wel implicaties voor.

De implicatie van de verschillende mogelijke NDA conclusies voor toestemmingsverlening zijn vorig jaar ambtelijk in beeld gebracht en interbestuurlijk afgestemd. Het is aan de bevoegde gezagen om die lijn ook in besluiten over toestemmingsverlening te hanteren.

Daarnaast is het van groot belang dat de inzichten vanuit de NDA's benut worden voor vormgeving, vaststelling en uitvoering van aanvullende maatregelen. Alleen met geborgde, aanvullende maatregelen zal er uiteindelijk meer ruimte kunnen ontstaan voor toestemmingsverlening. In gevallen waar verslechtering in gebieden al geconstateerd is, kan het nodig zijn om al vooruitlopend op de gebiedsprogramma's aanvullende (overleving)maatregelen in te zetten. Hierover vindt bestuurlijke afstemming plaats tussen Rijk en provincies.

Het Rijk en provincies hebben afgesproken dat overheden elkaar informeren over voorgenomen transacties op basis van extern salderen wanneer zij zelf als initiatiefnemer optreden. Op korte termijn wordt de evaluatie van extern salderen uitgevoerd. Daarbij zal ook worden onderzocht of het mogelijk en wenselijk is om het uitwisselen van NH3 voor NOx bij extern salderen te voorkomen. Toegezegd is een onderzoek naar stand van zaken toezicht en handhaving uit te voeren. Verwachting is dat het onderzoek later in 2023 (interbestuurlijk) aanbesteed wordt.